

GENDER AKCIONI PLAN GRADA TUZLE
za period od 2024. do 2027. godine

Januar, 2024. godine

Sadržaj

I. UVOD	3
II. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA	5
PRAVNI OKVIR ZA IZRADU GENDER AKCIONOG PLANA GRADA TUZLE	7
III. RAVNOPRAVNOST SPOLOVA U GRADU TUZLI	9
OSNOVNI PODACI	9
INSTITUCIONALNI MEHANIZAM ZA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA GRADA TUZLE	10
RODNO-ODGOVORNA ANALIZA BUDŽETA GRADA TUZLE	11
STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U GRADU TUZLI	14
<i>Stanovništvo</i>	14
<i>Obrazovanje</i>	15
<i>Tržište rada</i>	20
<i>Nasilje nad ženama i nasilje u porodici</i>	25
<i>Javni život</i>	27
IV. CILJEVI I AKTIVNOSTI GENDER AKCIONOG PLANA GRADA TUZLE ZA PERIOD 2024. – 2027. GODINE	31
V. MONITORING I EVALUACIJA GENDER AKCIONOG PLANA GRADA TUZLE	48
VI. OSNOVNI POJMOVI I DEFINICIJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA	49

I. Uvod

Gender akcioni plan (GAP) Grada Tuzle je strateško-planski dokument grada koji svojom implementacijom treba da potiče budući rast i razvoj zajednice, te unaprijedi ravnopravnost spolova u zajednici. Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u razvojne politike, strategije, projekte i programe je od posebnog značaja na lokalnom nivou, jer je lokalni nivo vlasti najneposredniji i najbliži građanima/kama.

Ravnopravnost spolova predstavlja jednaka prava i slobode, vidljivost i zastupljenost žena i muškaraca u svim područjima javnog i privatnog života. Postizanje ravnopravnosti spolova je ključno za zaštitu fundamentalnih ljudskih prava, razvijanje demokratskog društva, poštivanje vladavine prava te ekonomski rast i konkurentnost. Iako je vidljiv napredak Bosne i Hercegovine u oblasti ravnopravnosti spolova razlike su prisutne u mnogim područjima.

Gender akcioni plan Grada Tuzle se odnosi na period od 2024. do 2027. godine i usklađen je sa odgovarajućim strateškim dokumentima i politikama koje se odnose na tematiku rodne ravnopravnosti i lokalnog razvoja i to sa Zakonom o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine, Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine (2023-2027.), Gender akcionim planom Tuzlanskog kantona za period 2021-2024 godina kao i sa drugim strategijama na državnom, entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou.

Prema Zakonu o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini obaveza svakog nivoa vlasti se sastoji od sljedećih segmenata:

- (a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- (b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- (c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

Gender akcioni planovi na nivou jedinica lokalne samouprave su stoga najefikasniji način provođenja ove obaveze.

U članu 11. Statuta Grada Tuzle utvrđeno je Ostvarivanje prava i sloboda:

„Grad će stvarati uslove da građani sa područja Grada u cjelini i na demokratski način ostvaruju sva prava i slobode utvrđene u odredbama člana II A 1. do 7. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine i međunarodnim instrumentima sadržanim u Aneksu Ustava Federacije, o čemu će brinuti svi gradski organi, svaki u okviru svoje nadležnosti.“

Gradonačelnik Grada Tuzle donio je Odluku o pristupanju izradi Gender akcionog plana Grada Tuzle za period 2024. – 2027. godina, broj: 02/04-A-5185-2023 od 22.3.2023. godine i, u skladu sa odredbama iste, Rješenjem broj: 02/04-A-10132-2023 imenovao Radnu grupu za izradu Gender akcionog plana. U Radnu grupu imenovani su predstavnici i predstavnice: Gradske uprave Tuzla, Komisije za jednakopravnost spolova Gradskog vijeća Grada Tuzle, JU Centar za socijalni rad Tuzla, JZNU Dom zdravlja „Dr. Mustafa Šehović“ Tuzla, JP Radio televizija 7 Tuzla, Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, Pedagoškog zavoda Tuzlanskog kantona, JU Služba za zapošljavanje TK/Biro za zapošljavanje Tuzla, Udruženja građana „Vive Žene“ Tuzla, Udruženja „Amica Educa“ Tuzla, Udruženja „HO Horizonti“ Tuzla, Udruženja „Ženska vizija“ Tuzla, Udruženja žena Romkinja „Bolja budućnost“ Tuzla i Tuzlanskog otvorenog centra. Proces izrade Gender akcionog plana odvijao se u okviru projekta „EU za ljudska prava i suzbijanje diskriminacije u BiH“ koji se realizuje u okviru programa IPA 2 pretprijetne podrške Evropske unije (EU) u saradnji sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH,

Gender Centrom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i Gender Centrom Vlade RS.

Metodologija izrade Gender akcionog plana Grada Tuzle je bazirana na pristupu Evropske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou kao i Priručniku za ostvarivanje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou koji je izdao Gender Centar Vlade FBiH.

Sam Gender akcioni plan je usklađen sa pristupom Strategije razvoja Grada Tuzle za period 2012-2026.¹ u kojoj je definirana vizija:

„Tuzla grad kontinuiteta kulture, kreativne inovativnosti, zdravog i ugodnog života; grad koji omogućava učesće svojih građana u svim aspektima urbanog života; grad koji osigurava ekonomsku i društvenu atraktivnost, razvoj kvalitet života za građane i sve ljude koji u njoj borave, investiraju i stvaraju.“

Revidiranom Strategijom su definisani sektorski ciljevi i očekivani ishodi, a između ostalih, prepoznaju se potreba za smanjenjem broja nezaposlenih žena (kao socijalno ranjive grupe) kroz cilj „2.1. Povećati socijalnu uključenost i zaštitu građana“

¹ Dostupna na <https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2016/10/Strategija-razvoja-grada-Tuzla-do-2026.pdf>

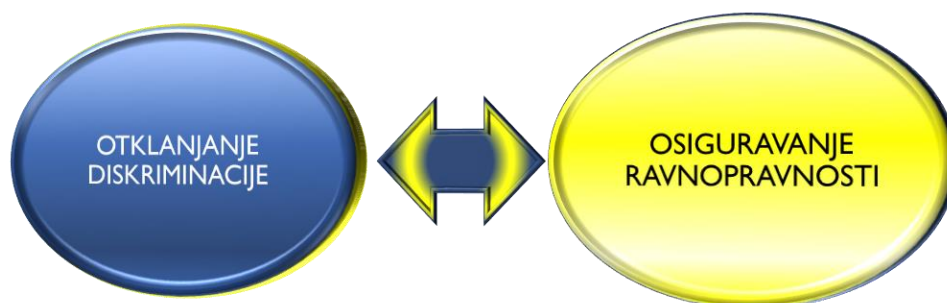
II. Pravni i institucionalni okvir za ravnopravnost spolova

Ustav BiH garantira visok stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda jer sadrži 15 najvažnijih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, među kojima je i CEDAW čime se BiH obavezuje da primjeni najviše međunarodno priznate standarde ljudskih prava.

Ujedinjene nacije (UN) kao i države članice UN imaju, u skladu s Poveljom UN, obavezu da promoviraju prava čovjeka, dostojanstvo i vrijednost čovjekove ličnosti bez ikakve diskriminacije, što uključuje i zabranu diskriminacije na osnovu spola. Države članice su obavezne poštovati i promovirati ljudska prava i slobode kao osnove ekonomskog razvoja, mira i međunarodne sigurnosti. Nastavljajući pravnu tradiciju bivše Jugoslavije, ove obaveze je preuzela Bosna i Hercegovina kao članica UN od 22. maja 1992. godine. Na nivou Ujedinjenih nacija najvažniji dokumenti iz oblasti ravnopravnosti spolova je Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena – CEDAW.

Ravnopravnost spolova je osnovno pravo, zajednička vrijednost cijele Evropske unije i predstavlja neophodan uslov za postizanje ciljeva Evropske unije koji se tiču razvoja, zapošljavanja i socijalne kohezije. Princip ravnopravnosti spolova, jednakog tretmana i jednakih mogućnosti za žene i muškarce je jedan od osnovnih pravnih principa Evropske unije, sadržan u osnivačkom ugovoru, kao i u mnogim direktivama, koje su transpozicijom inkorporisane u unutrašnje zakonodavstvo država članica. U tom kontekstu je od posebnog značaja treći Gender akcioni plan Evropske unije koji potvrđuje da je jedan od osnovnih prioriteta članica EU, ali i prioriteta u predpristupnom procesu ravnopravnost spolova.

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH² (ZoRS BiH) donesen je 2003. godine u BiH, a izmijenjen i dopunjen 2009. godine, čime su pravni standardi ravnopravnost spolova utvrđeni Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena postali sastavni dio pravnog sistema BiH. Zakon je najvažniji instrument za razvijanje svijesti o pitanjima ravnopravnosti spolova i uvođenje principa ravnopravnosti spolova u javne politike i propise. Ovaj zakon uređuje, promovira i štiti ravnopravnost spolova i zabranjuje diskriminaciju, te jamči jednake mogućnosti svim građanima/kama, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi života. Ciljevi Zakona u pogledu zabrane diskriminacije i osiguranja ravnopravnosti spolova su prikazani shematski ispod.

Pored toga, Zakon obavezuje sva državna tijela, na svim nivoima organizacije vlasti, i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili općine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, da osiguraju i promoviraju ravnopravnu zastupljenost

² Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH” br. 32/10)

spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju.

Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH je utvrđeno postojanje i obaveza uspostavljanja institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova. Ovo je izuzetno bitna pravna garancija, jer osigurava pravnu sigurnost institucija za ravnopravnost spolova. U skladu sa ZoRS BiH, ključni institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova su Agencija za ravnopravnost spolova BiH Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i, na entitetskom nivou, Gender Centar Federacije BiH i Gender centar - Centar za jednakost i ravnopravnost spolova Vlade Republike Srpske.

Agencija i entitetski gender centri su ključne institucije za kreiranje sveobuhvatnog, sistemskog i koordiniranog pristupa provođenju ZoRS-a. Agencija i gender centri također zaprimaju i obrađuju molbe, žalbe i predstavke osoba i grupa osoba u kojima se ukazuje na povrede nekog prava iz ZoRS BiH u skladu sa Jedinstvenim pravilima za primanje i obrada molbi, žalbi i predstavki osoba i grupa osoba („Službeni glasnik BiH“ broj 72/11). Agencija i gender centri pružaju stručnu podršku drugim institucijama u procesu provođenja obaveza iz ZoRS-a.

Mreža institucionalnih mehanizama za gender pitanja u BiH obuhvata i zakonodavnu i izvršnu vlast na svim nivoima vlasti. Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH, komisije za ravnopravnost spolova Doma naroda i Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, te Odbor jednakih mogućnosti Narodne skupštine Republike Srpske su aktivne i održavaju redovne sjednice, uključujući i tematske sjednice.

Osnovane su komisije za ravnopravnost spolova kantonalnih skupština u Federaciji BiH, a na lokalnom nivou djeluju komisije u okviru općinskih vijeća/skupština opština u skoro svim općinama/opštinama u BiH. Oko 30% lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini je razvilo i/ili usvojilo i implementiralo lokalne akcione planove za ravnopravnost spolova.

Kako bi se osigurala dosljedna implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH 2006. godine usvojen je prvi Gender akcioni plan u BiH³ (GAP BiH) za period 2006 -2011, kao prvi strateški dokument za uvođenje principa ravnopravnosti spolova u sve oblasti javnog i privatnog života (eng. *gender mainstreaming*). Drugi GAP BiH⁴ usvojen je 2013. godine za period 2013 -2017, a nakon toga i GAP BiH⁵ za period od 2018 – 2022. godine. GAP je strateški dokument koji sadrži strateške ciljeve, koji definišu prioritetne oblasti djelovanja, te programe i mjere za ostvarivanje tih ciljeva. Jedna od prioritetnih oblasti je rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima.

Cilj GAP BiH je da usmjeri resorna ministarstva i druge institucije u radu na uključivanju principa ravnopravnosti spolova u skladu sa članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, koji propisuje obaveze nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u BiH. Na osnovu GAP BiH-a, institucije BiH donose godišnje operativne planove koji omogućavaju sistemsko i koordinirano djelovanje u procesu *gender mainstreaming-a* u institucijama.

Pored GAP BiH, doneseni su i sprovode se i druge, sektorske, javne politike i strategije na nivou države i entiteta, koje doprinose uvođenju principa ravnopravnosti spolova u specifične prioritetne oblasti (nasilje na osnovu spola, rod i sigurnost, unapređenje položaja žena na selu, rodno odgovorno

³ Gender akcioni plan u BiH („Službeni glasnik BiH, broj 41/09)

⁴ Gender akcioni plan u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 98/13)

⁵ Gender akcioni plan u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 89/18)

budžetiranje). Na nivou države usvojen je treći po redu Akcioni plan za implementaciju Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u BiH za period 2018-2022. godine, kao i Okvirna Strategija za provedbu Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za period 2015-2018 godine („Službeni glasnik BiH“, broj 75/15).

Pravni okvir za izradu Gender akcionog plana Grada Tuzle

Uzimajući u obzir strukturu i ustavom određenu podjelu nadležnosti između različitih nivoa vlasti u BiH, donošenjem Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Bosna i Hercegovina se odlučila da osigura mrežu institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova na svim nivoima vlasti te je utvrđena obaveza svih nivoa vlasti da aktivno djeluju za ravnopravnost spolova i otklanjanje diskriminacije na osnovu spola. Ova obaveza je utvrđena u članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH koji glasi:

Član 24.

- (1) *Organi vlasti na državnom i entitetskom nivou, kantonalni organi i organi jedinica lokalne samouprave, pravne osobe sa javnim ovlaštenjima. pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na:*
 - a. *donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti;*
 - b. *donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja sa odredbama ovog Zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;*
 - c. *provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne programe rada uz osiguranje budžetskih sredstava;*
 - d. *osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu;*
- (2) *Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na:*
 - a. *analizu stanja spolova u određenoj oblasti;*
 - b. *implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;*
 - c. *mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.*
- (3) *Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.*
- (4) *Nadležni državni, entitetski i kantonalni organi vlasti, kao i organi jedinica lokalne samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova radi usaglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.*

Upravo je ovaj član Zakona o ravnopravnosti spolova osnovni pravni osnov za donošenje Gender akcionog plana Grada Tuzle budući da se donošenjem ovog akcionog plana osigurava dosljedna primjena ovog Zakona, ali i drugih obaveza grada u pogledu ravnopravnosti spolova. To je također slučaj i sa Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine koji prepoznaje značaj djelovanja i ulogu lokalnih vlasti kada je u pitanju postizanje ravnopravnosti spolova. Kao nosioci odgovornosti, a u skladu

s nadležnostima lokalnih vlasti, tijela jedinica lokalne samouprave su prepoznata u Strateškom cilju I. zajedno sa tijelima odnosno institucijama Kantona, Federacije BiH kao i institucija BiH.

Strateški cilj I. je izuzetno važan za kreiranje svih aktivnosti lokalnih zajednica jer prepoznaje ključne prioritete u oblasti ravnopravnosti spolova kao i ciljeve koji bi se trebali postići do kraja provođenja Gender akcionog plana BiH. Na taj način dat je prioritetni okvir djelovanja i lokalnih zajednica i ovih šest prioriteta bi trebao biti osnov svih programa mjera koje se donose na lokalnom nivou.

III. Ravnopravnost spolova u Gradu Tuzli

Za potrebe analize stanja ravnopravnosti spolova na području grada Tuzle izvršeno je prikupljanje i analiza dostupnih informacija i podataka što predstavlja i prvi korak u smislu člana 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

Analiza stanja ravnopravnosti spolova je sagledana iz ugla ravnopravnosti spolova što omogućava utvrđivanje oblasti u kojima eventualno postoji diskriminacije ili nejednakosti u pristupu pravima, koristima i resursima između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka po pojedinim oblastima. Pored toga ovaj pristup omogućuje da se istraže uzroci takvog stanja kao i da ukaže na to kako se oni mogu promijeniti jer daje osnovu na kojoj će se temeljiti akcioni plan.

Za potrebe ove analize prikupljeni su sljedeći podaci:

1. statistički podaci od strane Zavoda za statistiku,
2. administrativni podaci od strane gradskih organa i službi,
3. urađena je analiza ključnih propisa i dokumenata Grada;
4. korištene su druga istraživanja i studije te stručna mišljenja.

Od značaja za izradu Gender akcionog plana je bio Akcioni plan ravnopravnosti spolova Općine Tuzla iz septembra 2013. godine te Gender akcioni plan Tuzlanskog kantona za period od 2021-2024. godine (usvojen 23.11.2021. godine). Oba dokumenta sadrže niz podataka o stanju ravnopravnosti spolova na području grada Tuzle te niz preporuka koje su korištene u izradi ovog dokumenta.

Ovaj pristup je omogućio:

1. da ukaže na prioritete i ključne ciljeve koje je potrebno ostvariti i
2. da omogući utvrđivanje trenutnog stanja (ne)ravnopravnosti spolova kao i da utvrdi način na koji će se promjene mjeriti.

Osnovni podaci

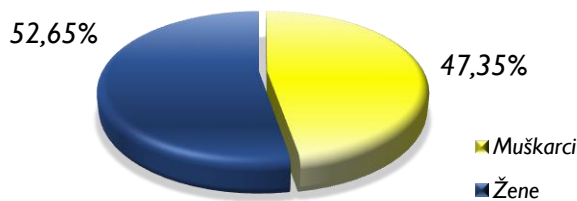
Grad Tuzla je administrativni centar Tuzlanskog kantona i zauzima ukupnu površinu od 294 km²⁶. Na sjeveru i sjeveroistoku graniči sa Srebrenikom i Loparama, na jugoistoku sa Kalesijom, na jugu sa Živicama i sa zapadne strane sa Lukavcem. Grad Tuzla predstavlja kulturni, zdravstveni, obrazovni i privredni centar sjeveroistočne Bosne. Prema Popisu iz 2013. godine Grad Tuzla je treći po broju stanovnika u Bosni i Hercegovini (iza Sarajeva i Banja Luke) sa 110979 stanovnika, od čega je bilo 52745 (47,53%) stanovnika muškog spola i 58234 (52,47%) ženskog spola.

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Popis stanovništva, domaćinstava kućanstava i stanova u BiH 2013. godine, Konačni rezultati.

⁶ Federalni zavod za statistiku, Tuzlanski kanton u brojkama, 2022. godina

STANOVNIŠTVO PREMA SPOLU U 2021. GODINI

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten, Demografska statistika 2021., 2022. godine

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2021. godini u Gradu Tuzli je bilo ukupno 108533 stanovnika i to 51395 (47,35%) osoba muškog spola i 57138 (52,65%) osoba ženskog spola. U odnosu na 2013. godinu, broj stanovnika u Gradu Tuzli se smanjio za 2,20%, pri čemu je procenat smanjenja broja stanovnika manji kod osoba ženskog spola (2,13%), u odnosu na smanjenje broj osoba muškog spola (2,56%). Tokom godina, broj stanovnika starosne dobi od 0 do 14 godina i starosne dobi od 15 do 65 godina se smanjivao, dok je broj stanovnika starijih od 65 godina povećan u 2021. godini u odnosu na 2013. godinu, na osnovu čega se može zaključiti da se broj radnosposobnog stanovništva smanjio, a prema procjenama, taj trend će se i nastaviti.

U Gradu Tuzli je 40 mjesnih zajednica koje građanima omogućavaju aktivno učešće u javnom životu te služe kao generator demokratskih promjena u društvu.

Na temelju indikatora koje prikuplja Federalni zavod za programiranje razvoja za 2021. godinu kao što su BDP po glavi stanovnika i ukupni indeks razvijenosti općina Grad Tuzla pripada drugoj (II) grupi jedinica lokalne samouprave, sa padom na rang od -I u odnosu na 2020. godinu. Ukupan broj registriranih poslovnih subjekata na području grada je 9725, a analiza registriranih pravnih lica po standardnoj klasifikaciji djelatnosti ukazuje na to da se većina ekonomske aktivnosti na području Grada Tuzle odvija u oblasti trgovine na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala, a potom u sektoru uslužnih djelatnosti.

Institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova Grada Tuzle

U skladu sa svojom nadležnosti Komisija za jednakopravnost polova predstavlja institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova Gradskog vijeća Tuzle koji ima nadležnosti koje su predviđene članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Pored općih nadležnosti u pogledu promocije i zaštite ljudskih prava i sloboda Komisija je izričito nadležna za praćenje i promoviranje ravnopravne zastupljenosti spolova na nivou lokalne zajednice kao i ostvarivanje saradnje sa neprofitnim organizacijama koje se bave pitanjem ravnopravnosti spolova i saradnje sa gender centrima odnosno Gender Centrom Vlade FBiH i Agencijom za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine.

Član 47. (Poslovnik Gradskog vijeća Tuzla, Drugi prečišćeni tekst, 01-04-A-9016-2022 od 30.5.2022. godine)

Komisija za za jednakopravnost polova:

- razmatra pitanja u vezi s ostvarivanjem jednakopravnosti među polovima u Gradu Tuzla, posebno u vezi sa unapređivanjem principa jednakih šansi bez obzira na polnu pripadnost,
- razmatra predložene odluke i druge gradske propise s aspekta jednakopravnost polova i sprečavanja svih oblika diskriminacije na osnovu pola,

- razmatra prijedloge dokumenata i izvještaje institucija Grada Tuzle, koji se odnose na ostavriavanje jednakopravnosti polova i provođenje Pekinške deklaracije i Zakona o jednakopravnosti polova u cjelini odnosno po pojedinim oblastima i
- razmatra i druga pitanja u vezi sa ostvarivanjem jednakopravnosti među polovima

Program rada Gradskog vijeća Tuzla za 2023. godinu je donesen u decembru 2022. godine, a kao jedan strateških akata, koji bi trebali biti usvojeni predviđen je i Gender akcioni plan Grada Tuzle. Gender akcioni plan se nameće kao optimalni instrument za usmjereno i koordinirano djelovanje svih gradskih organa i službi za ravnopravnost spolova. U ovom procesu, potrebno je uložiti vrijeme i resurse da se osiguraju neophodni kapaciteti za kvalitetan nadzor nad provođenjem akcionog plana u kojem će, kroz interresorno radno tijelo, primarnu ulogu imati Komisija za jednakopravnost spolova i Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu, što će biti obrazloženo u dijelu koji se odnosi na oblast monitoringa i evaluacije. Pored toga potrebno je osigurati i jačanje kapaciteta gradskih službi kako bi u potpunosti preuzele svoje uloge u pogledu, kako provođenja aktivnosti Gender akcionog plana, tako i provođenja redovnih analiza stanja ravnopravnosti spolova.

Rodno-odgovorna analiza budžeta Grada Tuzle

Planirana sredstva i rashodi Budžeta Grada Tuzle⁷ za 2023. godinu iznose 71 344 726,12KM. Razvojni budžet omogućava da se kroz uvođenje rodno odgovornog planiranja i programiranja osigura da se dostupnim sredstvima utiče na sve razvojne ciljeve tako i na (ne)ravnopravnost spolova. Tekući izdaci planirani za Službu za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu iznose 4 571 009,30KM što, između ostalog, uključuje i:

- Nagrade studentima, učenicima i sportistima za nadprosječan uspjeh u iznosu od 70.000,00 KM;
- Grantovi pojedincima – socijalne jednokratne pomoći u iznosu od 620.000,00 KM;
- Grant za realizaciju Akcionog plana za Rome u iznosu od 40 000,00KM;
- Grantovi neprofitnim organizacijama – udruženja, organizacije i fonadacije u iznosu od 100.000,00 KM;
- Grantovi neprofitnim organizacijama – sport u iznosu od 100.000,00 KM;
- Grantovi za kulturne manifestacije u iznosu od 110.000,00 KM;
- Grantovi za sportske manifestacije u iznosu od 110.000,00 KM;
- Grant za projekte za mlade u iznosu od 45 000,00KM;
- Grant neprofitnoj organizaciji - Ženski košarkaški klub „Jedinstvo“ Dženex Tuzla u iznosu od 30.000,00 KM;
- Transfer za rad UG Vive žene (sufinansiranje troškova rada Sigurne kuće za smještaj žrtava porodičnog nasilja) u iznosu od 50 000,00KM;

Usvojenim Budžetom za 2023. godinu, planiranana su i sredstva na pozicijama:

- Grant za podršku privatnim preduzećima i poduzetnicima u iznosu od 300.000,00 KM,
- Grant za aktivnu politiku zapošljavanja u iznosu od 50.000,00 KM i
- Tekući grant za finansiranje projekata iz oblasti poduzetništva u iznosu od 30.000,00 KM

„U toku 2022. godine sa pozicija “Grantovi neprofitnim organizacijama-udruženja, organizacije i fondacije“, „Grant za realizaciju Akcionog plana za Rome“, „Grant za ostale nacionalne manjine“, „Grantovi neprofitnim

⁷ Dostupan na <https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2022/10/BUDZET-GRADA-TUZLE-ZA-PERIOD-01-01-DO-31-12-2023.-GODINE-SVE.pdf>

organizacijama-sport“, „Grant za projekte za mlade“ finansirano/sufinansirano je 48 projekata iz oblasti: socijalne zaštite, ljudskih prava, ravnopravnosti spolova, ekologije, kulture i kulturno historijskog i prirodnog naslijeđa, sporta i mladih, u ukupnom iznosu od 299.021,50 KM. Iz pregleda finansiranih projekata, vidljivo je da je broj projekata realizovanih u 2022. godini veći za 7 % od broja realiziranih projekata tokom 2021. godine.“⁸

U dokumentu „Analiza svrsishodnosti i učinkovitosti dodjele sredstava za podršku projekata neprofitnih organizacija iz Budžeta Grada Tuzle za 2022. godinu“ koji je izradila Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu, je urađena i analiza dodjeljenih sredstava „sa akcentom na rodno osjetljivo budžetiranje kako bi se utvrdilo koliko su građanke Tuzle stvarne korisnice Budžeta Službe, odnosno koliko su zastupljene u raspodjeli javnih sredstava. Analizom dodjeljenih sredstava procjenjeno je da iz Budžeta Grada Tuzla za 2022. godinu sa navedenih pozicija postotak izdvajanja za žene prikazan je u sljedećoj tabeli.

RB	Naziv Granta	Dodjeljena sredstva	Postotak izdvajanja za žene 2022.
1.	Grantovi neprofitnim organizacijama - udruženja, organizacije i fondacije (dio koji se odnosi na prioritetnu oblast socijalna zaštita, ljudska prava i ravnopravnost spolova)	78.069,00 KM	64%Ž (49.964,41 KM) 36%M (28.104,59 KM)
2.	Grantovi neprofitnim organizacijama – udruženja, organizacije i fondacije (dio koji se odnosi na prioritetnu oblast kultura i ekologija)	11.931,00 KM	66%Ž (7.874,46 KM) 34%M (4.056,54 KM)
3.	Grant za neprofitne organizacije Sport	93.000,00 KM	38%Ž (35.340,00 KM) 62%M (57.660,00 KM)
4.	Grant za projekte za mlade	44.377,55 KM	57%Ž (25.295,20 KM) 43%M (19.082,35 KM)
5.	Grant za ostale nacionalne manjine	11.644,00 KM	48%Ž (5.589,12 KM) 52%M (6.054,88 KM)
6.	Grant za realizaciju Akcionog plana za Rome	60.000,00 KM	51%Ž (30.600,00 KM) 49%M (29.400,00 KM)

Iako analiza dodjele sredstava u kontekstu rodno odgovornog bužetiranja nije obavezujuća na nivou Grada Tuzle, Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu analizira dodjelu sredstava u tom kontekstu sa pozicija iz svoje nadležnosti. Na osnovu tih analiza došlo je do promjena u visini izdvajanja na pojedinim budžetskim stavkama te izmjene kriterija za bodovanje kod dodjele sredstava po javnim pozivima, kako bi žene i muškarci bili ravnopravni korisnici budžeta. Disbalans u ravnopravnom korištenju budžetskih sredstava najviše je primijetan u oblasti sporta.

U skladu sa Programom raspodjele sredstava iz Budžeta Grada Tuzle za 2022. godinu namjenjenih za podršku privatnim preduzećima i poduzetnicima registrovanim na području Grada Tuzla po Projektu: „Siguran start“, broj: 04/11-A-013934-207-2022 od 26.09.2022. godine, u ukupnom iznosu od 220.000,00 KM, poseban dodatak od 5% na ukupan novčani iznos koji je dodijeljen, imale su osobe ženskog spola (samostalne poduzetnice i vlasnice, odnosno direktorice/ovlaštena lica privrednih

⁸ Analiza svrsishodnosti i učinkovitosti dodjele sredstava za podršku projekata neprofitnih organizacija iz Budžeta Grada Tuzle za 2022. godinu, Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu, 2023. godine

društava). Od ukupno 179 urednih prijava, na osnovu kojih su dodjeljena sredstva, 99 je prijava osoba muškog spola i 80 prijava osoba ženskog spola. Od 80 osoba ženskog spola, 65 je samostalnih poduzetnica (vlasnice obrta i srodnih djelatnosti, ugostiteljskih radnji i trgovinskih radnji), a 15 je vlasnica privrednih društava, odnosno nalaze se na direktorskim mjestima/ovlaštenih lica.

Ovi programi **ukazuju** na činjenicu da je procesu izrade budžeta prethodila određena analiza potreba u ovom slučaju osoba ženskog spola. Međutim, rodno odgovorno budžetiranje ne podrazumijeva različite budžetske linije za žene ili muškarce već osiguravanje da žene i muškarci imaju jednake koristi od budžeta te da njihove različite potrebe zadovolje. Pored toga sasvim je jasno da i svi drugi razvojni programi imaju ili mogu imati uticaja na ravnopravnost spolova ali bez podataka o tome kako se kreiraju prioriteta u okviru navedenih programa nije moguće utvrditi da li oni zaista imaju taj uticaj. Ako se, na primjer, uzmu u obzir podaci u oblasti zaposlenosti/nezaposlenosti prema kojima je u strukturi nezaposlenih 16% više nezaposlenih osoba ženskog spola onda bi grantovi u okviru Programa aktivne politike zapošljavanja trebali da odgovore na te razlike.

I pored ovih nalaza jasno je da će biti potrebno jačati kapacitete nadležnih gradskih službi da u procesu planiranja svih programa i aktivnosti pa tako i budžeta analiziraju stanje u svojoj oblasti te da u odnosu na utvrđeno stanje utvrde mjere kojima će se osigurati da Grad kroz svoje programe utiče na (ne)ravnopravnost spolova.

Stanje ravnopravnosti spolova u Gradu Tuzli

Za potrebu izrade ovog Gender akcionog plana prikupljeni su dostupni podaci koji su razvrstani po spolu. U tu svrhu prikupljeni su statistički podaci koji su dostavljeni od strane Federalnog zavoda za statistiku i Centralne izborne komisije BiH te su korišteni i administrativni podaci kojima raspolaže Grad Tuzla. Pored toga izvršena je analiza javno dostupnih podataka o stanju ravnopravnosti spolova u Tuzli. Svi podaci su analizirani iz ugla ravnopravnosti spolova te su interpretirani u odnosu na trendove (ne)ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Oblasti za utvrđivanje stanje ravnopravnosti spolova su bazirani na prioritetima koji su prepoznati u Gender akcionom planu Bosne i Hercegovini i to:

- Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima
- Obrazovanje, nauka, kultura i sport
- Socijalna zaštita
- Sprečavanje i suzbijanje nasilja na osnovu spola uključujući nasilje u porodici kao i trgovinu ljudima
- Javni život i donošenje odluka

Stanovništvo

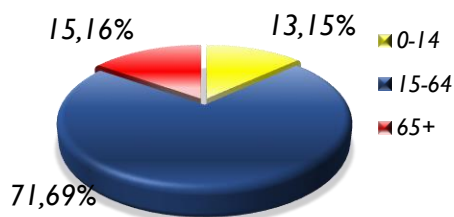
U Gradu Tuzla živi više osoba ženskog spola. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2021. godini u Gradu Tuzli je bilo ukupno 108533 stanovnika od čega je 47,35% osoba muškog spola i 52,65% osoba ženskog spola. Razlika od 5,29% je veća od razlike koja postoji kada se sagledaju isti podaci na nivou BiH i koja iznosi 1.8%.

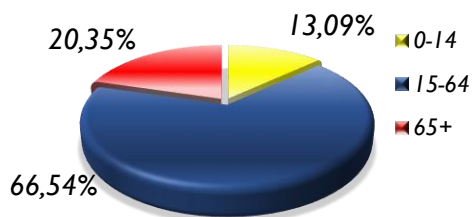
Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten, Demografska statistika 2021., 2022. godine

Ukoliko se posmatraju dobne skupine stanovništva u periodu od 2013. do 2021. godine može se zaključiti da se povećalo učešće stanovništva iznad 65 godina starosti i to za 5,19%. Učešće stanovništvo u dobnoj skupini do 14 godina starosti bilježi blagi pad od 0,06%, dok se učešće stanovništva u dobnoj skupini od 15 do 64 godine starosti smanjilo za 5,15%. Ovaj podatak je zabrinjavajući ukoliko se uzme u obzir da je upravo stanovništvo u dobnoj skupini od 15 do 64 godine starosti radno sposobno stanovništvo.

STANOVNIŠTVO PREMA STAROSNOJ DOBI PREMA POPISU 2013. GODINE

STANOVNIŠTVO PREMA STAROSNOJ DOBI U 2021. GODINI

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten, Demografska statistika 2021., 2022. godine

Podaci o stanovništvu po starosnim grupama i spolu nisu dostupni nakon 2017. godine. Ukoliko se posmatraju dostupni podaci iz 2017. godine može se izvesti zaključak da je broj dječaka i od 0-14 za 3,43% veći u odnosu na broj djevojčica u istoj dobnoj skupini, dok je u svim drugim starosnim grupama više osoba ženskog spola. Najveća razlika je u starosnoj grupi od 65 i više godina starosti gdje je osoba ženskog spola bilo 17,67% više. Uzrok ovih razlika u korist osoba ženskog spola se mogu naći u činjenici da je životni vijek i očekivani životni vijek duži za osobe ženskog spola. Trenutni očekivani životni vijek za osobe ženskog spola je za 5 godina duži od očekivanog životnog vijeka za osobe muškog spola.

Obrazovanje

Obrazovanje je jedan od najvažnijih elemenata u postizanju ravnopravnosti spolova, a posebno u vremenu kada postoji potreba za kontinuiranim obrazovanjem i stručnim usavršavanjem nezavisno od dobi. U BiH i dalje postoje rodne razlike u obrazovanju u smislu odabira područja studiranja kao i razlika u stopama završavanja srednjih škola i upisnosti na fakultete te završavanje istih.

Predškolsko obrazovanje

„Opšti cilj predškolskog odgoja i obrazovanja je osigurati optimalne i jednake uslove kako bi se svako dijete, od rođenja do polaska u osnovnu školu, razvijalo i ostvarivalo svoje pune potencijale i kompetencije, kroz različite oblike kvalitetnog, profesionalno-autonomnog institucionalnog i vaninstitucionalnog predškolskog odgoja i obrazovanja.“⁹

Podaci za BiH govore da je samo oko 17% djece obuhvaćeno predškolskim odgojem i da samo 50% djece pohađa obavezni predškolski program pred polazak u osnovnu školu. Prema tim podacima BiH je na zadnjem mjestu u Evropi. Pored činjenice da je predškolski odgoj jedan od temelja za uspjeh u nastavku obrazovanja i temelj razvoja svake osobe uključivanje djece u vrtiće je jedan od preduslova za uključivanje roditelja na tržište rada. To se posebno odnosi na majke djece kojima se u skladu sa trenutnim društvenim okolnostima povjerava briga o djeci.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku¹⁰ u Gradu Tuzli je u 2021. godini bilo pet (5) predškolskih ustanova (jedna (1) javna u okviru koje je djelovalo 11 vrtića i 4 privatne) koje je pohađalo 1414 djece od čega je bilo 51,63% dječaka i 48,37% djevojčica. U školskoj 2022/2023. godini broj

⁹ Akcioni plan za djecu Grada Tuzle (2022-2024), 2021. godine

¹⁰ Predškolsko obrazovanje 2021, Federalni zavod za statistiku, 2022. godine

ustanova se povećao na osam (8) – jedna javnu u okviru koje djeluje 12 vrtića i sedam privatnih¹¹, a broj djece koji pohađaju ustanove se povećao na 1794, međutim, nisu dostupni podaci o spolu polaznika.

U 2021. godini nije bilo djece koja nisu primljena u predškolsku ustanovu zbog potpunosti kapaciteta.

Jedan od programa koji se realizuju u predškolskim ustanova u Gradu Tuzli je Obavezni program predškolskog odgoja i obrazovanja pred polazak u osnovnu školu, definisan u članu 42. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju TK:

- (1) *Obavezni program predškolskog odgoja i obrazovanja pred polazak u osnovnu školu je namijenjen djeci predškolske dobi koja nisu obuhvaćena nekim drugim oblikom predškolskog odgoja i obrazovanja, u godini pred polazak u osnovnu školu.*
- (2) *Program iz stava (1) ovog člana obuhvata aktivnosti koje se mogu organizovati jednom ili više puta u sedmici u maksimalnom dnevnom trajanju od tri sata a ukupnom trajanju od minimalno 150 sati, u skladu sa potrebama i interesima porodice i djeteta.*
- (3) *Izuzetno, od obaveze pohađanja obaveznog programa predškolskog odgoja i obrazovanja mogu se izuzeti djeca predškolske dobi koja u period trajanja obaveze njegovog pohađanja isti, iz objektivnih razloga (promjena prebivališta/boravišta, bolest i sl), ne mogu ili nisu mogla pohađati.*
- (4) *Postojanje objektivnih razloga iz stava (3) ovog člana, u svakom konkretnom slučaju, procjenjuje Ministarstvo, o čemu se donosi rješenje koje je konačan upravni akt.¹²*

Prema podacima Akcionog plana za djecu Grada Tuzle (2022-2024), „Broj djece (dorasle za polazak u prvi razred osnovne škole) obuhvaćene redovnim programom predškolskog odgoja i obrazovanja u školskoj 2019/2020. godini iznosio je 268 djece a u školskoj 2020/2021. godini iznosio je 244 djece.“¹³

Nedostatak predškolskih ustanova je izražen u ruralnim dijelovima, pa samim tim i programa predškolskog odgoja i obrazovanja u postojećim objektima osnovnih škola i mjesnih zajednica.

Rad Javne ustanove „Obdanište Naše dijete“ Tuzla se djelimično finansira iz Budžeta Grada Tuzle kako bi obdanište bilo dostupno i za socijalno ugrožene građane. U Budžetu za 2023. godinu, za ovu namjenu je izdvojeno

- 2 100 000,00KM – Transfer za rad – JU "Obdanište Naše dijete Tuzla" i
- 119 000,00KM – Kapitalni grant – JU "Obdanište Naše dijete" Tuzla.

Osnovno obrazovanje

Na području grada Tuzle u školskoj 2021/2022. godini bilo je 27 osnovnih škola od kojih su 26 javne ustanove (23 redovne osnovne škole, dvije specijalne osnovne škole i jedna paralelna osnovna škola) a jedna osnovna škola je u privatnom vlasništvu. Broj učenika upisanih u osnovne škole se povećavao u odnosu na prethodnu školsku godinu 4,15%, ali je omjer upisanih učenica i učenika ostao približno isti. U školskoj 2021/2022. godini je broj djevojčica upisanih u osnovno obrazovanje nešto manji od broja upisanih dječaka.

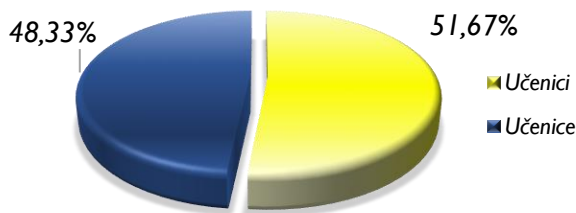
¹¹ Pedškolsko obrazovanje 2022/2023, Federalni zavod za statistiku, 2023. godine

¹² Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju TK („Službene novine TK“ broj: 10/20 i 5/22)

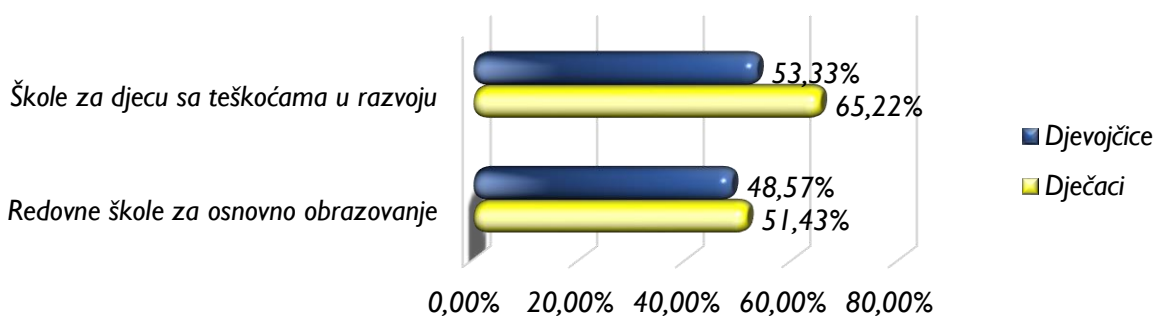
¹³ Akcioni plan za djecu Grada Tuzle (2022-2024), 2021. godine

UPISANI UČENICI U OSNOVNE ŠKOLE U ŠKOLSKOJ 2021/2022. GODINI

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Osnovno obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine 2022

UČENICI UPISANI U ŠKOLSKOJ 2021/2022. GODINI PREMA SPOLU I VRSTI ŠKOLE

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Osnovno obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2022

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku¹⁴, u školskoj 2022/2023. godini u osnovne škole u Gradu Tuzli je upisano 8432 učenika, odnosno za 4 manje nego u prethodnoj godini, od čega je 51,76% učenika i 48,24% učenica.

Grad Tuzla je realizirao Akcioni plan za Rome Grada Tuzle za period od 2018. do 2021. godine kojim je u strateškom cilju 5. uključeno i obrazovanje. Ovaj strateški cilj implementiran je realizacijom tri programske aktivnosti:

- Uključenje romske djece u obavezno obrazovanje
- Podsticanje Roma za nastavak školovanja nakon osnovne škole
- Očuvanje romskog jezika, kulture i tradicije,

sa finansijskim sredstvima na četverogodišnjem nivou u iznosu od 381.000,00KM od čega je Grad Tuzla, sa pozicije Grant za realizaciju Akcionog plana za Rome, izdvojio 142.455,00 KM, a preostali dio je obezbijeden od donatora.¹⁵

U Budžetu Grada Tuzle za 2023. godinu, na namjenskoj grantovskoj poziciji za realizaciju Akcionog plana za Rome planirano je 40.000,00 KM (Tekući izdaci).¹⁶

¹⁴ Statistički bilten Osnovno obrazovanje, 2022/2023, 2023. godine, dostupan na [Osnovno-obrazovanje-2022-2023.pdf \(fzs.ba\)](https://fzs.ba/Osnovno-obrazovanje-2022-2023.pdf)

¹⁵ Lokalni Akcioni plan za Rome Grada Tuzle 2018-2022, 2017. godine dostupan na <https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2016/11/Akcioni-plan-za-Rome-2018-2021.pdf>

¹⁶ Budžet Grada Tuzle za 2023. godinu, dostupan na <https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2022/10/BUDZET-GRADA-TUZLE-ZA-PERIOD-01-01-DO-31-12-2023.-GODINE-SVE.pdf>

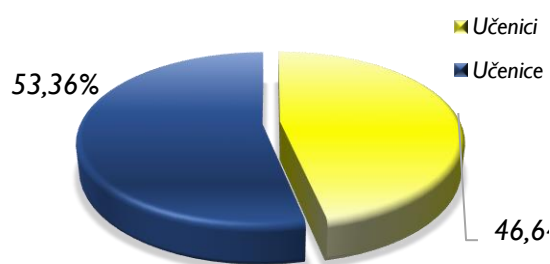
Program "ROMACTED II" je projekat Vijeća Evrope i Evropske unije koji uključuje Rome na lokalnom nivou, a provodio se u 12 općina i gradova u Bosni i Hercegovini. U Gradu Tuzli ovaj program se implementirao u saradnji sa Udruženja Roma "Euro Rom" Tuzla, i podrazumjeva i inkluziju romske djece na svim nivoima obrazovanja. 2021. godine su predstavljeni podaci koji pokazuju da se 250 romske djece iz Tuzle obrazuje u osnovnom obrazovanju, u srednjim školama 54, a na fakultetima 10 studenata. Podaci o učenicima romske nacionalnosti nisu dostupni razvrstani prema spolu.

Općenito gledano u BiH postoji rodni partitet u osnovnom obrazovanju što potvrđuju i ovi podaci. Iako ne postoje podaci za Grad Tuzla, Romkinje u BiH imaju značajno lošije obrazovne rezultate u odnosu na dječake romske nacionalnosti jer skoro 80% Romkinja ne završi čak ni osnovnu školu dok većina dječaka završi školu.

Srednje obrazovanje

Na području Grada Tuzle je 17 srednjih škola (15 u statusu javnih ustanova i dvije privatne) u kojima se u školskoj 2021/2022. godini školovalo 5753 učenika¹⁷ od čega je 53,05% učenica. U školskoj 2022/2023. godini upisano je 52 učenika manje, od čega je 53,36% učenica.

UČENICI UPISANI U SREDNJE ŠKOLE U ŠKOLSKOJ 2022/2023. GODINI

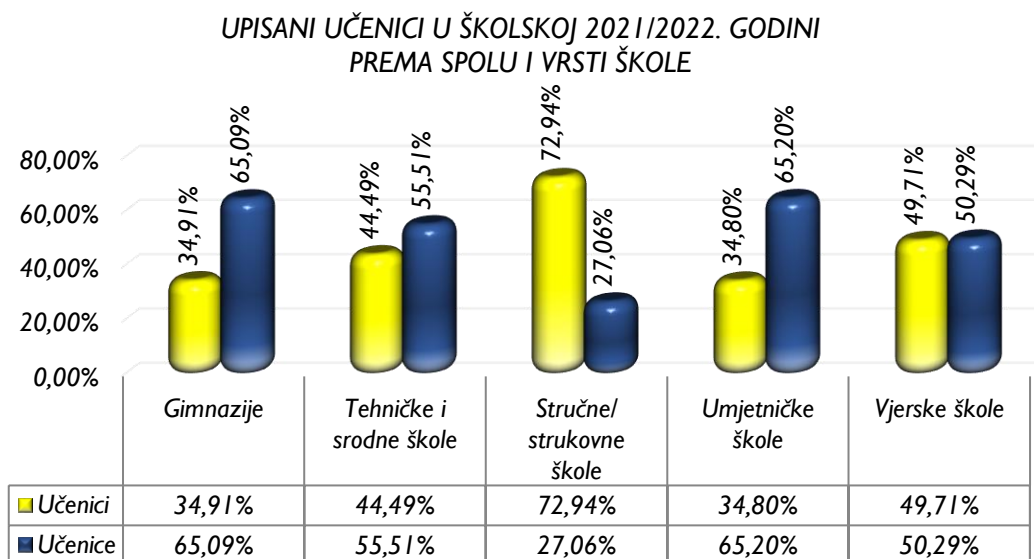

Podaci pokazuju da je oko 6% više djevojčica upisalo srednje obrazovanje, dok je oko 5% više djevojčica koje su u školskoj 2020/2021. godini završile školovanje. Za čitavu BiH stopa prelaska u srednju školu iznosi 98,2% za učenike i 95,6% za učenice te je ovaj podatak (ako je tačan) zabrinjavajući i potrebno je istražiti uzroke kako bi se na adekvatan način odgovorilo na ovaj problem.

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Srednje obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine 2022/2023.

U BiH postoje izrazite razlike zastupljenosti muškaraca i žena unutar određenih kategorija srednjeg obrazovanja. Djevojčice dominiraju u strukturi učenika u gimnazijama dok dječaci dominiraju u strukturi učenika u usmjerenim zanimanjima. Ovakve razlike u profiliranju zanimanja između žena i muškaraca direktno utiču i na stanje na tržištu rada i daljem školovanju. Na osnovu podataka Federalnog zavoda za statistiku na području grada Tuzle u školskoj 2021/2022. godini je u svim školama upisano više učenica od učenika sem u stručnim/strukovnim školama u kojima je upisano 45,87% više učenika nego učenica što odgovara dosadašnjem trendu u Bosni i Hercegovini.

¹⁷ Federalni zavod za statistiku, Tuzlanski kanton u brojkama, 2022.

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Tuzlanski Kanton u brojkama, 2022.

U Budžetu Grada Tuzle za 2023. godinu planirana su sredstva na poziciji Nagrade studentima, učenicima i sportistima za nadprosječan uspjeh u iznosu od 70.000,00 KM, koja se dodjeljuju putem javnog poziva u skladu sa propisanim kriterijima. U aprilu mjesecu 2023. godine Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu raspisala je Javni poziv za dodjelu Nagrade Grada Tuzle za ostvaren natprosječan uspjeh učenika, studenata i sportista sa područja grada Tuzle¹⁸. Dodijeljeno je ukupno 109 nagrada, i to:

- 50 nagrada studentima (40 studentica i 10 studenata) koji su položili sve ispite u prethodnoj školskoj godini sa najnižom prosječnom ocjenom 9,5 (iznos 860 KM);
- 33 nagrade učenicima (22 učenice i 11 učenika) koji su ostvarili koji su osvojili jedno od prva tri mjesta na zvaničnim međunarodnim takmičenjima u oblasti kulture i nauke u pojedinačnoj konkurenciji u prethodnoj školskoj godini (iznos 250 KM);
- pet (5) nagrada učenicima generacije srednje škole (tri učenice i dva učenika u iznosu od po 730 KM);
- 21 nagrada sportistima (10 sportista i 11 sportistkinja) koji su Odlukom Sportskog saveza grada Tuzla proglašeni najuspješnijim sportistima u prethodnoj godini (iznos od 500 do 1000 KM).

Isti poziv je objavljen i u 2022. godini, kada su u Budžetu Grada Tuzle na poziciji „Nagrade studentima, učenicima i sportistima za natprosječan uspjeh” izdvojena sredstva u iznosu od 60.000,00 KM. Na osnovu podataka objavljenih na službenoj internet stranici Grada Tuzle¹⁹, sredstva su dodijeljena za 87 aplikantata i to:

- 50 nagrada studentima u iznosu od 850 KM (42 studentice i 8 studenata);
- 21 nagrada učenicima (12 učenica i 9 učenika) koji su osvojili jedno od prva tri mjesta na zvaničnim međunarodnim takmičenjima u oblasti kulture, nauke u pojedinačnoj konkurenciji u prethodnoj školskoj godinu (iznos 240KM).

¹⁸ Web stranice Grada Tuzle, dostupno na https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2017/09/Javni-poziv_Nagrada-2023-Asja-I.pdf

¹⁹ Dostupno na <https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2017/09/Nagrada-za-objavu.pdf>

- Dvije (2) učenice generacije (iznos 730KM)
- 14 nagrada sportistima u iznosu od 600 do 1000 KM (8 sportista i 6 sportistkinja)

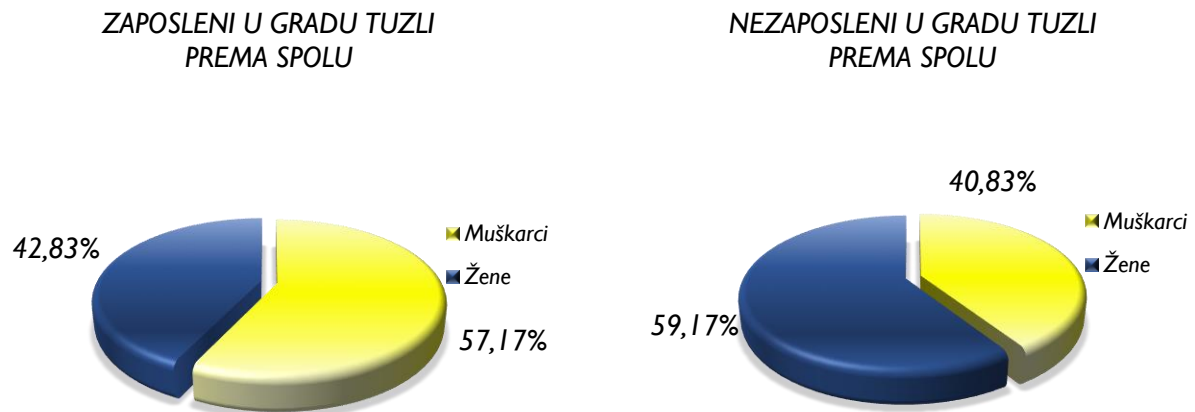
Romski obrazovni fond (REF) je inicirao regionalni projekat “Povećanje mogućnosti obrazovanja za romske učenike i mlade Rome i Romkinje na području Zapadnog Balkana i Turske” koji u Gradu Tuzli implementira Udruženje Roma “Euro Rom” Tuzla, a koji je finansijski i tehnički podržan od Evropske unije i REF. U okviru ovog programa, prethodnih godina je realizovan projekat „Podrška Romima, učenicima srednjih škola kroz stipendije, mentorstvo i tutorstvo“, kojim je u školskoj 2019/2020. godini stipendirano 89 učenika koji pohađaju srednju školu. Kako je navedeno u Konkursu za dodjelu stipendija²⁰, programom je obezbijedena finansijsku podršku u iznosu od 40 EUR izraženih u konvertibilnim markama mjesečno u trajanju od 9 mjeseci; mentorstvo – kroz pružanje dodatne podrške stipendistima u cilju redovnog pohađanja nastave, poboljšanja uspjeha, uključivanja u dodatnu i dopunsku nastavu; u pripremama za nastavak školovanja u višim stepenima obrazovanja; u postavljanju viših ciljeva postajući njihovi “drugi roditelji” u školi; razvijanja vještina u oblasti učenja, planiranja rada i učenja, itd.; te tutorstvo – kroz pružanje podrške na dodatnim časovima iz određenih školskih predmeta, priprema za polaganje mature i priprema za polaganje prijemnog ispita na fakultetu. Ciljevi programa su: povećan prelazak iz osnovnih škola u srednje škole, poboljšana stopa zadržavanja romskih učenika, poboljšani uspjeh u školi, povećan broj učenika koji su diplomirali u srednjoj školi, povećan prelazak iz srednjih škola na visoko obrazovanje, povećan broj zaposlenih Roma/kinja.

Tržište rada

Ravnopravno učešće žena i muškaraca na tržištu rada je jedan od preduslova za postizanje ciljeva ravnopravnosti spolova. U BiH, u svim različitim dobnim skupinama, prihodovnim razredima i lokacijama muškarci više od žena učestvuju u radnoj snazi. Učešće žena u radnoj snazi u BiH je značajno niže nego što bi se moglo očekivati i trenutno je jedno od najnižih u Evropi. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku²¹, na području Grada Tuzle u toku 2022. godine je bilo zaposleno 38492, a nezaposleno 14140 osoba odnosno 13,03 %. U strukturi zaposlenih je više osoba muškog spola i to za 14,34%, dok je u strukturi nezaposlenih za 18,34% više osoba ženskog spola. Treba uzeti u obzir da je od ukupnog broja stanovnika oko 66,6% radno sposobnog stanovništva. Prosječne neto i bruto plaće na području grada Tuzle su nešto veće u odnosu na Tuzlanski kanton, ali i u odnosu na Federaciju BiH.

²⁰ Dostupan na <https://www.mss-zivinice.com/konkurs-za-dodjelu-stipendija-ucenicima-romske-nacionalne-manjine/>

²¹ Federalni zavod za zapošljavanje, Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u Federaciji BiH po kantonima i općinama, 2022.

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje, Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u Federaciji BiH po kantonima i općinama, 2022.

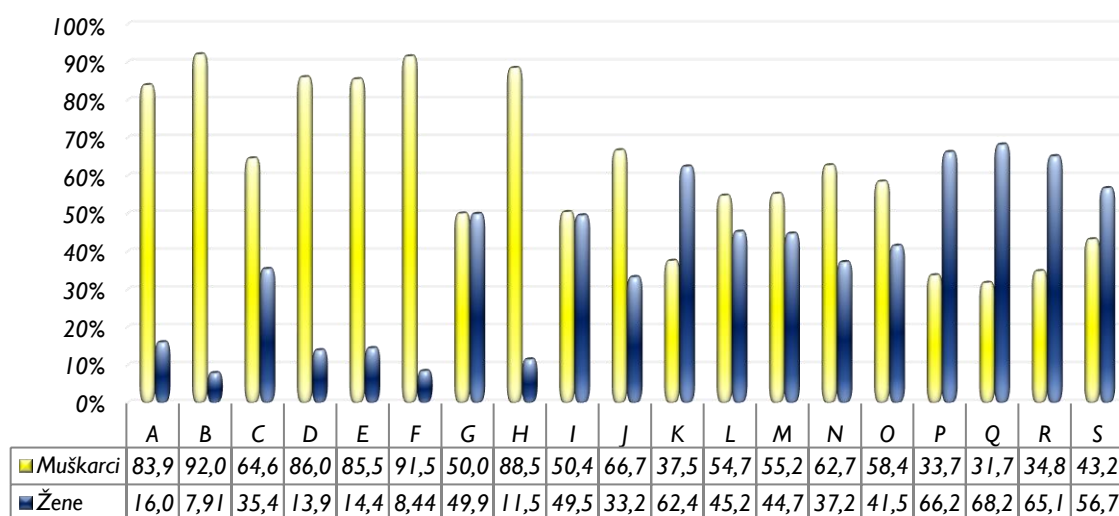
Najveći broj zaposlenih u Tuzlanskom kantonu u 2022. godini bio je u prerađivačkoj industriji (24,40%), a potom u oblasti Trgovine na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (18,12%). U strukturi zaposlenih, osobe ženskog spola su više prisutne u oblastima Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite, Obrazovanja, Umjetnosti, zabave i rekreacije kao i u Finansijskim djelatnostima i djelatnosti osiguranja i Ostalih uslužnih djelatnosti, na osnovu čega se može zaključiti da su osobe ženskog spola više zastupljene u procentu zaposlenih sa visokom i srednjom stručnom spremom dok su u svim drugim oblastima više prisutne osobe muškog spola. Ta razlika se može opravdati i činjenicom da su u obrazovnoj strukturi dječaci prisutniji u usmjerenom obrazovanju.

Jedan od razloga se može pronaći i u rodnoj segregaciji tržišta rada koja predstavlja raspodjelu žena i muškaraca prilikom zapošljavanja u određene sektore tj. djelatnosti ili grupe djelatnosti. Kada se analizira pregled glavnih djelatnosti poslovnih subjekata registrovanih na području grada može se zaključiti da je većina subjekata aktivna u uslužnim djelatnostima, a manje u industriji. 31% poslovnih subjekata u Gradu Tuzli je registrovano u oblasti Trgovine na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala gdje su plaće ispod prosječne, međutim, oko 37% poslovnih subjekata je registrovano u oblasti uslužnih djelatnosti (Stručne naučne i tehničke djelatnosti, Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, Ostale uslužne djelatnosti, Prijevoz i skladištenje) gdje su plaće iznad prosječne. Tek 8% subjekata je registrovano u oblasti Prerađivačke industrije.

Oblasti	
A	Poljoprivreda šumarstvo i ribolov
B	Vađenje ruda i kamena
C	Prerađivačka industrija
D	Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom plinom parom i klimatizacija
E	Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša
F	Građevinarstvo
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala
H	Prijevoz i skladištenje
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)
J	Informacije i komunikacije

K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
L	Poslovanje nekretninama
M	Stručne naučne i tehničke djelatnosti
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
O	Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje
P	Obrazovanje
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite
R	Umjetnost zabava i rekreacija
S	Ostale uslužne djelatnosti

Zaposleni prema područjima i spolu u TK

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje, Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u Federaciji BiH po kantonima i općinama, 2022.

Izvor: Pedškolsko obrazovanje 2021, Federalni zavod za statistiku, 2022. godine

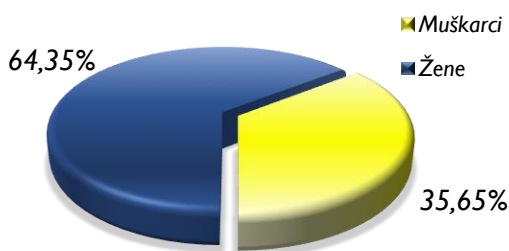
Osobe ženskog spola čine većinu nastavnog osoblja u osnovnim i srednjim školama kao i u predškolskim ustanovama, što pokazuje tendenciju profiliranja žena za ovu vrstu

zanimanja u većoj mjeri nego muškaraca. Primjetno je da se razlika između nastavnog osoblja smanjuje kako je stepen obrazovanja veći.

**ZAPOSLENI U SREDNJEM
OBRAZOVANJU U ŠKOLSKOJ
2021/2022. GODINI**

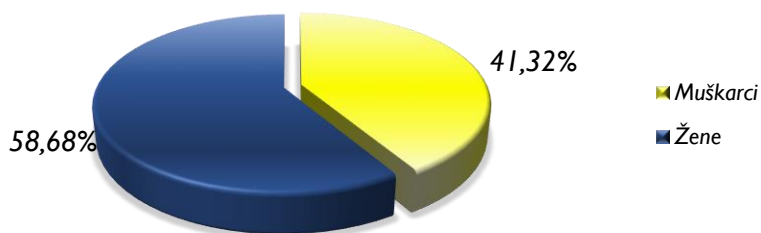
Izvor: Federalni zavod za statistiku, Tuzlanski Kanton u brojkama 2022.

Slično se može zaključiti ako se pogledaju dostupni podaci i o zaposlenosti u strukturi gradskih službi. Od 13 radnih mjesta voditelja službi samo jedan je osoba muškog spola, dok su i u Zavodu za urbanizam i u Gradskom Pravobranilaštvu na rukovodećim pozicijama osobe ženskog spola. Sekretar organa državne službe i savjetnik gradonačelnika su osobe muškog spola.

Ukoliko se pogledaju podaci dostupni na web stranicama Grada Tuzle, može se zaključiti da 58,68% zaposlenih u stručnim službama i upravnim organizacijama čine osobe ženskog spola.

**ZAPOSLENI U STRUČNIM SLUŽBAMA I UPRAVNIM
ORGANIZACIJAMA**

Izvor: Web stranice Grada Tuzle

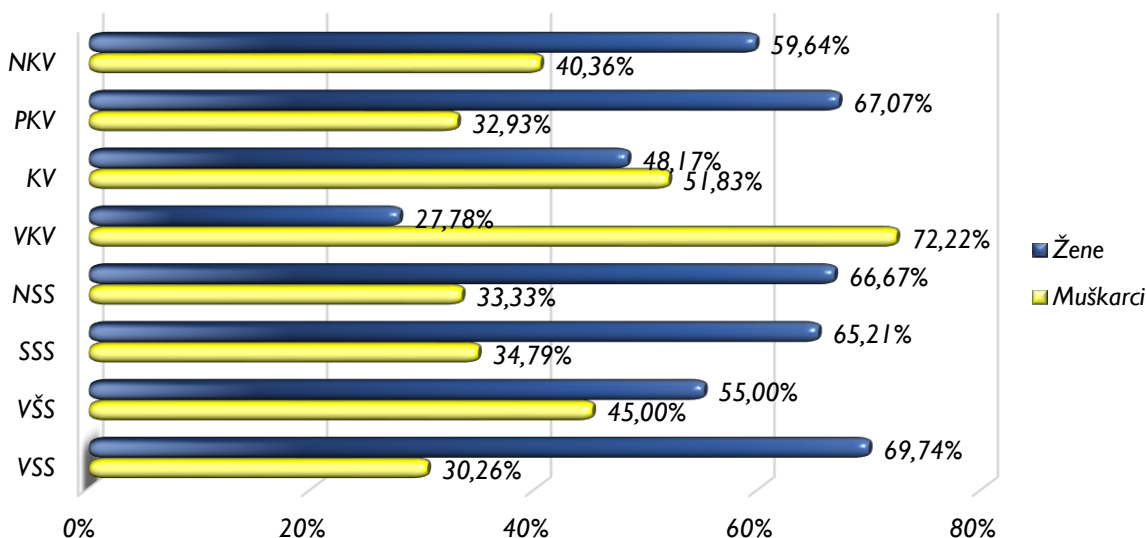
**NEZAPOSLENI U GRADU TUZLI PREMA
SPOLU**

Od ukupnog broja nezaposlenih u Tuzlanskom kantonu, u Gradu Tuzli je njih 20,73%, a prema polnoj strukturi, u Gradu Tuzli je oko 20% manje nezaposlenih osoba ženskog spola u odnosu na Kanton. Najveći broj nezaposlenih osoba je sa srednjom stručnom spremom, a potom KV i NKV, a postotak nezaposlenih osoba ženskog spola u ovim kategorijama je 65,21%, 51,83% i 59,64% respektivno.

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje, Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u Federaciji BiH po kantonima i općinama, 2022.

NEZAPOSLENE OSOBE PREMA SPOLU I STRUČNOJ SPREMI

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje Bilten – Statistički pregled februar 2023.

Registrovane samostalne djelatnosti²² (ugostiteljstvo, trgovina, obrt i srodne djelatnosti) po spolovima:

- osobe muškog spola: 2266 (66,22%)
- osobe ženskog spola: 1156 (33,78%)

Od početka 2023. godine, zabilježeno je ukupno 144 novoregistrovanih samostalnih poduzetnika, od toga 87 ili 60,42% osoba muškog spola i 57 ili 39,58% ženskog spola. Prema vrstama registrovane djelatnosti osobe ženskog spola su registrovale: 32 obrtničkih ili srodnih djelatnosti, 12 trgovinskih djelatnosti, 8 ugostiteljskih djelatnosti i 3 smještaja u domaćinstvu, dok su osobe muškog spola su registrovale: 70 obrtničkih ili srodnih djelatnosti, 4 trgovinskih djelatnosti, 9 ugostiteljskih djelatnosti i 3 smještaja u domaćinstvu.

U skladu sa Programom raspodjele sredstava iz Budžeta Grada Tuzla za 2022. godinu namijenjenih za podršku privatnim preduzećima i poduzetnicima registrovanim na području Grada Tuzla po Projektu: „Siguran start“ broj: 04/II-A-013934-207-2022 od 26.09.2022. godine, u ukupnom iznosu od 220.000,00 KM, poseban dodatak od 5% na ukupan novčani iznos koji je dodijeljen, imale su osobe ženskog spola (samostalne poduzetnice i vlasnice, odnosno direktorice/ovlaštena lica privrednih društava). Od ukupno 179 urednih prijava, na osnovu kojih su dodjeljena sredstva, 99 je muškog spola i 80 ženskog spola. Od 80 ženskog spola, 65 je samostalnih poduzetnica (vlasnice obrta i srodnih djelatnosti, ugostiteljskih radnji i trgovinskih radnji), a 15 je vlasnica privrednih društava, odnosno nalaze se na direktorskim mjestima/ ovlaštenih lica.

Po Javnom pozivu za dodjelu sredstava podrške samostalnim djelatnostima i privrednim društvima registrovanim na području Grada Tuzla u zapošljavanju ranjivih kategorija u 2022. godini. (osobe sa invaliditetom u procentu 60% i više, pripadnici manjinskih grupa (Romi), osobe starije od 18 godina

²² Podatak od 12.7.2023. godine

koje su bile pod institucionalnom skrbi JU Dom za nezbrinutu djecu ili SOS dječijeg sela, žene žrtve nasilja u porodici, mlade osobe dobi od 18 do 35 godina starosti i osobe starije od 55 godina), u ukupnom iznosu od 40.000,00 KM. Sredstava su dodijeljena za zapošljavanje 9 osoba muškog spola i 15 osoba ženskog spola.

Usvojenim Budžetom za 2023. godinu, planirano je:

- Grant za podršku privatnim preduzećima i poduzetnicima u iznosu od 300.000,00 KM,
- Grant za aktivnu politiku zapošljavanja u iznosu od 50.000,00 KM i
- Tekući grant za finansiranje projekata iz oblasti poduzetništva u iznosu od 30.000,00 KM

Kao i u prethodnim, tako i u 2023. godini, putem javnih poziva/projekata, Grad Tuzla je posebno podržao određene kategorije (osobe ženskog spola, osobe sa invaliditetom u procentu 60% i više, pripadnici manjinskih grupa (Romi), osobe starije od 18 godina koje su bile pod institucionalnom skrbi JU Dom za nezbrinutu djecu ili SOS dječijeg sela, žene žrtve nasilja u porodici, mlade osobe dobi od 18 do 35 godina starosti i osobe starije od 55 godina). Sa pozicije Grant za podršku privatnim preduzećima i poduzetnicima podržana su ukupno 233 aplikanta od kojih je 149 muškog spola i 84 ženskog spola. Od 84 ženskog spola, 68 je samostalnih poduzetnica (vlasnice obrta i srodnih djelatnosti, ugostiteljskih radnji i trgovinskih radnji), a 16 je vlasnica privrednih društava, odnosno nalaze se na direktorskim mjestima/ ovlaštenih lica.

Ženske organizacije civilnog društva iz Tuzle sprovode značajan broj aktivnosti i projekata u vezi sa zapošljavanjem i samozapošljavanjem žena, u kojima su posebno obuhvaćene marginalne grupe žena. UG Vive žene su od juna 2021 započele s projektom *Oснаživanje djevojaka i mladih žena kroz obrazovanje za nove kompetencije; vještine poželjne za lakše zapošljavanje*, i sprovedeni su različiti projekti vezano za ekonomsko osnaživanje žena žrtava nasilja u porodici sukcesivno u različitim periodima. Udruženje Romkinja *Bolja budućnost* iz Tuzle takođe sukcesivno sprovodi projekte vezano za zapošljavanje ove marginalne grupe. Jedan od istaknutijih projekata je osnivanje *Opšte ženske zadruge „Bolja budućnost“* koja je registrovana 2016. i ima za cilj ekonomsko osnaživanje i socijalno uključivanje Romkinja. Zadruga u svom vlasništvu ima 4 platenika a od Gradske uprave se očekuje montaža još dva platenika (UŽR „Bolja budućnost“ Tuzla). Udruženje *Prijateljice obrazovanja Amica Educa* iz Tuzle takođe radi na različitim obrazovnim projektima s ciljem ekonomskog osnaživanja žena, kao što su treninzi digitalnog opismenjanja, poslovne edukacije i sl. Udruženje Nahla iz Tuzle provodi projekte osnaživanja žena obrazovanjem i kreiranjem poticajnog okruženja za lični razvoj i kompetentno učešće u društvenim procesima.

Nasilje nad ženama i nasilje u porodici

Nasilje nad ženama i nasilje u porodici kao jedan od najvećih izazova bosanskohercegovačkog društva problem je koji je odnedavno izašao iz privatne u javnu sferu. Ipak nasilje nad ženama i nasilje u porodici je i dalje jedan od najtežih oblika kršenja prava žena. Prema Studiji o rasprostranjenosti i karakteristikama nasilja prema ženama u BiH prema nalazima istraživanja više od polovine žena doživjelo je bar neki oblik nasilja nakon što je navršilo 15 godina. Najšire je rasprostranjeno nasilje koje nad ženama vrše njihovi sadašnji ili bivši partneri jer su oni počinioci u 71,5% slučajeva. U cjelini gledano, sfera intimnih partnerskih i porodičnih odnosa daleko je veći izvor opasnosti od nasilja za žene nego što je to šira zajednica. Ova Studija je analizirala iskustva osoba ženskog spola u pogledu nasilja, a broj prijavljenih incidenata je i dalje niži od ovih podataka. Odgovornost nadležnih institucija u pogledu postupanja po prijavama za nasilje u porodici je utvrđena Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH» broj 20/13“).

Na području Grada Tuzle djeluje Udruženje građana Vive Žene – Centar za terapiju i rehabilitaciju, osnovano 1994. godine. Jedan od aktivnih programa UG Vive Žene jeste i Sigurna kuća za krizni smještaj žena i djece žrtava porodičnog nasilja. U Federaciji BiH je godinama izražen problem sa finansiranjem sigurnih kuća koje se suočavaju sa neredovnim i nedovoljnim sredstvima, i opstaju apliciranjem za javne pozive i projekte. Grad Tuzla od 2019. godine sufinansira smještaj žena i djece žrtava nasilja u porodici u Sigurnu kuću. Poseban značaj imala je podrška Grada Tuzle u vrijeme krize izazvane korona virusom, 2020. godine kada su sredstva i povećana i za 2022. godinu su iznosila 50.000,00 KM, a isto toliko sredstava je planirano i u Budžetu Grada za 2023. godinu. 2008. godine je otvorena besplatna SOS linija (broj 1265) za pomoć žrtvama nasilja u porodici jedinstven za Federaciju BiH. Članovi Udruženja Vive Žene primaju SOS pozive za područje Tuzlanskog i Posavskog kantona.

Udruženje građana Vive Žene je pokrenulo inicijativu izrade Protokola intervencija u slučajevima nasilja u porodici za Tuzlanski kanton, čiji je cilj ustavljanje multidisciplinarnih timova u zajednicama koji će usmjereno i sveobuhvatno djelovati na unapređenju zaštite i pomoći žrtvama nasilja u porodici, te na hitnom i efikasnom rješavanju slučajeva.²³ Na sjednici 25. februara 2021. godine, Gradsko vijeće Tuzla je donijelo Rezoluciju o sprečavanju uznemiravanja u seksualnog nasilja nad ženama, a u skladu sa Protokolom o postupanju slučajevima nasilja za Gradske Tuzla.²⁴ U napomeni same Rezolucije navedeno je „da je u Gradu Tuzla na snazi Protokol o postupanju u slučajevima nasilja iz 2014. godine (Protokol broj: 02-35-5570-2014) čijoj implementaciji aktivno sudjeluju JU Centar za socijalni rad Tuzla i Udruženje “Vive žene” Tuzla a koje finansira Grad Tuzla, zatraženo je od navedenih subjekata da daju svoje sugestije na ponuđeni prijedlog. Značajno je napomenuti ovaj segment jer Grad Tuzla već dugi niz godina učestvuje u prevenciji i zaštiti od bilo kog oblika seksualnog i drugog nasilja.“²⁵

Na osnovu Izvještaja o radu i poslovanju JU Centr za socijalni rad Tuzla za period od 1.1. do 31.12.2021. godine, broj predmeta na porodično pravne zaštite „Nasilje u porodici (u obradama za razvod braka, izmjenu presude i povjeru mlđb. djece) u 2021. godini je bilo 20, što je povećanje u odnosu na prethodne dvije godine (2019. godine – 15 i 2020. godie 7). U Izvještaju se navodi i da je JU Centr za socijalni rad Tuzla posvetio značajnu pažnju problemu nasilja u porodici, kroz provođenje specifičnih oblika obuke zaposlenih. Oblici nasilja prema spolnoj strukturi žrtve su predstavljeni tabelarno:

Oblici nasilja prema spolnoj strukturi žrtve				
	2020. godina		2021. godina	
	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene
Fizičko nasilje	6	110	22	100
Emocionalno nasilje	7	102	6	55
Seksualno nasilje	0	5	1	5
Drugi oblici nasilja	0	7	0	1

Izvor: Izvještaja o radu i poslovanju JU Centr za socijalni rad Tuzla za period od 1.1. do 31.12.2021. godine

Broj prijava nasilja (posmatran u periodu od 2019. do 2021. godine) je bio najveći u 2020. godini kada

²³ Protokol intervencija u slučajevima nasilja u porodici, Tuzlanski kanton, 2009. godine, dostupan na <http://sigurnamreza.ba/upload/documents/vivezene/protokolTK.pdf>

²⁴ Rezolucija dostupna na <https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2014/11/Rezolucija-o-sprecc%8Cavanju-uznemiravanja-i-seksualnog-nasilja-nad-z%CC%8Cenama-002.pdf>

²⁵ Rezoluciju o sprečavanju uznemiravanja u seksualnog nasilja nad ženama, Gradsko vijeće Tuzle, 2021.

je ukupno prijavljeno 284 slučaja (u 2019. godini je bilo 95 prijava, a u 2021. godini 186 prijava). Najveći broj prijava je bio u JU Centar za socijalni rad Tuzla. Prema dostupnim podacima toku 2021. godine, izrečeno je ukupno 95 mjera počiniocima nasilja u porodici.²⁶

<i>Izrečene zaštitne mjere prema vrsti</i>			
	<i>2019.</i>	<i>2020.</i>	<i>2021.i</i>
Obavezan psihosocijalni tretman	0	3	17
Obavezno liječenje od ovisnosti (alkohol	1	2	4
Obavezno liječenje od ovisnosti (droga)	1	3	0
Zabrana približavanja žrtvi nasilja	23	20	56
Udaljenje iz stana, kuće ili nekog stambenog prostora drugog objekta i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor	0	3	13
Zabrana približavanja uznemiravanja i uhođenja	13	1	4
Zabrana uznemiravanja	0	2	0
Uvjetna osuda	0	0	1

Izvor: Izvještaja o radu i poslovanju JU Centr za socijalni rad Tuzla za period od 1.1. do 31.12.2021. godine

Od svih evidentiranih oblika nasilja u porodici mali broj bude procesuiran kao krivično djelo u skladu sa krivičnim zakonom. Iako podaci ne postoje za područje Grada, na području Kantona je u toku 2020. godine prijavljeno 211, a 2021. godine 196 lica prema kaznenim djelima protiv braka, porodice/obitelji i mladeži, dok je optuženo njih 74 u 2020. i 54 u 2021. godini.²⁷

Javni život

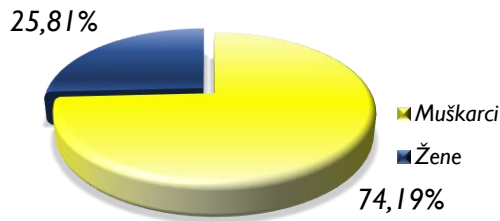
Stanje ravnopravnosti spolova u oblasti javnog života se prvenstveno sagledava kroz ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka. Bosna i Hercegovina je 1998. godine uvela kvotu za manje zastupljeni spol kao mjeru za osiguravanje jednakog učešća žena i muškaraca u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. Ova kvota je definirana članom 4.19 Izbornog zakona koji se odnosi se na minimalnu zastupljenost oba spola na listama kandidata od 40% sa utvrđenim rasporedom na listi za manje zastupljeni spol. Kvota se dosljedno provodi, međutim brojna istraživanja pokazuju da biračko tijelo svojim glasovima prednost daje osobama muškog spola.

Žene su manje zastupljeni spol na mjestima odlučivanja u politici, a posebno u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. U zakonodavnim tijelima lokalnih samouprava u BiH prosječna zastupljenost žena iznosi ispod 18%. U tom smislu stanje nakon Lokalnih izbora 2020. godine u Gradskom vijeću Grada Tuzle je iznad prosjeka za BiH. Žene su i dalje manje zastupljeni spol (zastupljene su manje od 40%).

²⁶ Izvještaja o radu i poslovanju JU Centr za socijalni rad Tuzla za period od 1.1. do 31.12.2021. godine, dostupan na https://www.csrtuzla.ba/images/Dokumenti/Izvjestaji/Izvjetaj_o_radu__za_2021_godinu.pdf

²⁷ Federalni zavod za statistiku, Tuzlanski Kanton u brojkama 2022.

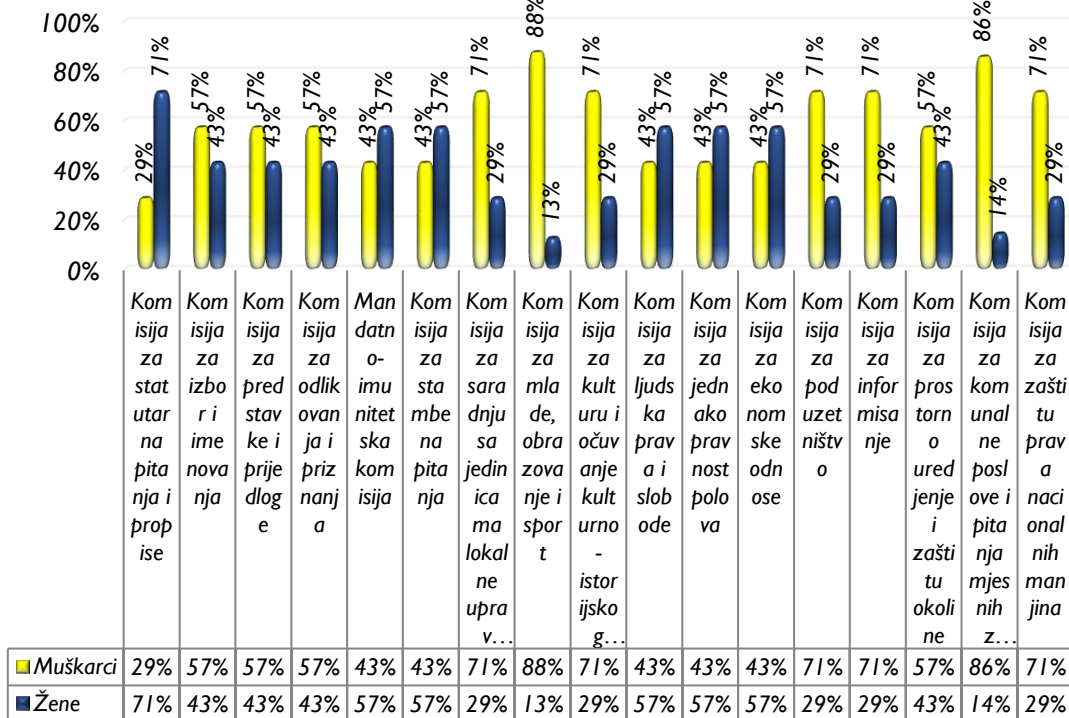
VIJEĆNICI GRADSKOG VIJEĆA GRADA TUZLE

Dok je mogućnost uticaja gradskih organa na rezultate izbora ograničena, uticaj na sastav komisija je veći. Trenutno učešće osoba muškog i ženskog spola u ovim komisijama iznosi 59,17% osoba muškog spola i 40,83% osoba ženskog spola. I dalje postoje komisije u kojima su žene ili muškarci podzastupljeni. Od 17 komisija, u 7 su izabrane predsjednice (41,18%) dok su u preostalim izabrani predsjednici (58,82%).

Izvor: Web stranice Grada Tuzle

SASTAV KOMISIJA PREMA SPOLU

Izvor: Web stranice Grada Tuzle

Prema podacima dobijenim iz gradske uprave, od 229 članova/ica savjeta mjesnih zajednica žena je 43 odnosno 18,78%. Aktivistkinje iz Tuzle posebno podvlače važnost učešća žena na ovim mjestima odlučivanja s ciljem jačanja političke participacije žena odozgo, od baze prema vrhu, počev od mjesnih zajednica s ciljem političkog osnaživanja žena i mogućnosti realnog učinka njihovog uključivanja.²⁸ Na osnovu podataka dostupnih na web stranicama Grada Tuzle, od 40 mjesnih zajednica, njih 27 (odnosno 67,5%) za sekretare imaju osobe ženskog spola.

Ravnopravno učešće žena u savjetima mjesnih zajednica se navodi kao odredba i u izmjenama Statuta grada Tuzla (Član 93,3): „Prilikom predlaganja kandidata za Savjet mjesne zajednice, vodit će se računa o nacionalnoj strukturi građana na području mjesne zajednice i da spolovi budu ravnopravno zastupljeni”, a što predstavlja pomak u odnosu na raniji statut gdje takva mjera nije bila propisana. No, problematično je

što nije navedena nijedna druga afirmativna mjera kada je riječ o učešću žena u odlučivanju niti se rodna ravnopravnost eksplicitno definiše kao obaveza lokalnog nivoa vlasti. Ovo se navodno neutralizira tako što se u Članu 12 navodi: „*Odredbe ovog Statuta čitaju se i primjenju na način, koji podrazumijeva ravnopravnost oba spola, bez diskriminacije*“.

Struktura Gender akcionog plana Grada Tuzle

U skladu sa prethodnom analizom stanja ravnopravnosti spolova na području grada Tuzle i pregleda provođenja obaveza iz Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini jasno je da je donošenje Gender akcionog plana Grada Tuzle optimalan pristup.

U odnosu na analize, struktura Gender akcionog plana Grada Tuzle za period 2024. – 2027. godina odražava trenutno stanje ravnopravnosti spolova i institucionalizacije ravnopravnosti spolova i sadrži tri srednjeročna cilja te u okviru svakog cilja rezultate koji se planiraju postići i to:

Srednjeročni cilj 1.

- Gradsko vijeće i gradske službe djeluju za ravnopravnost spolova

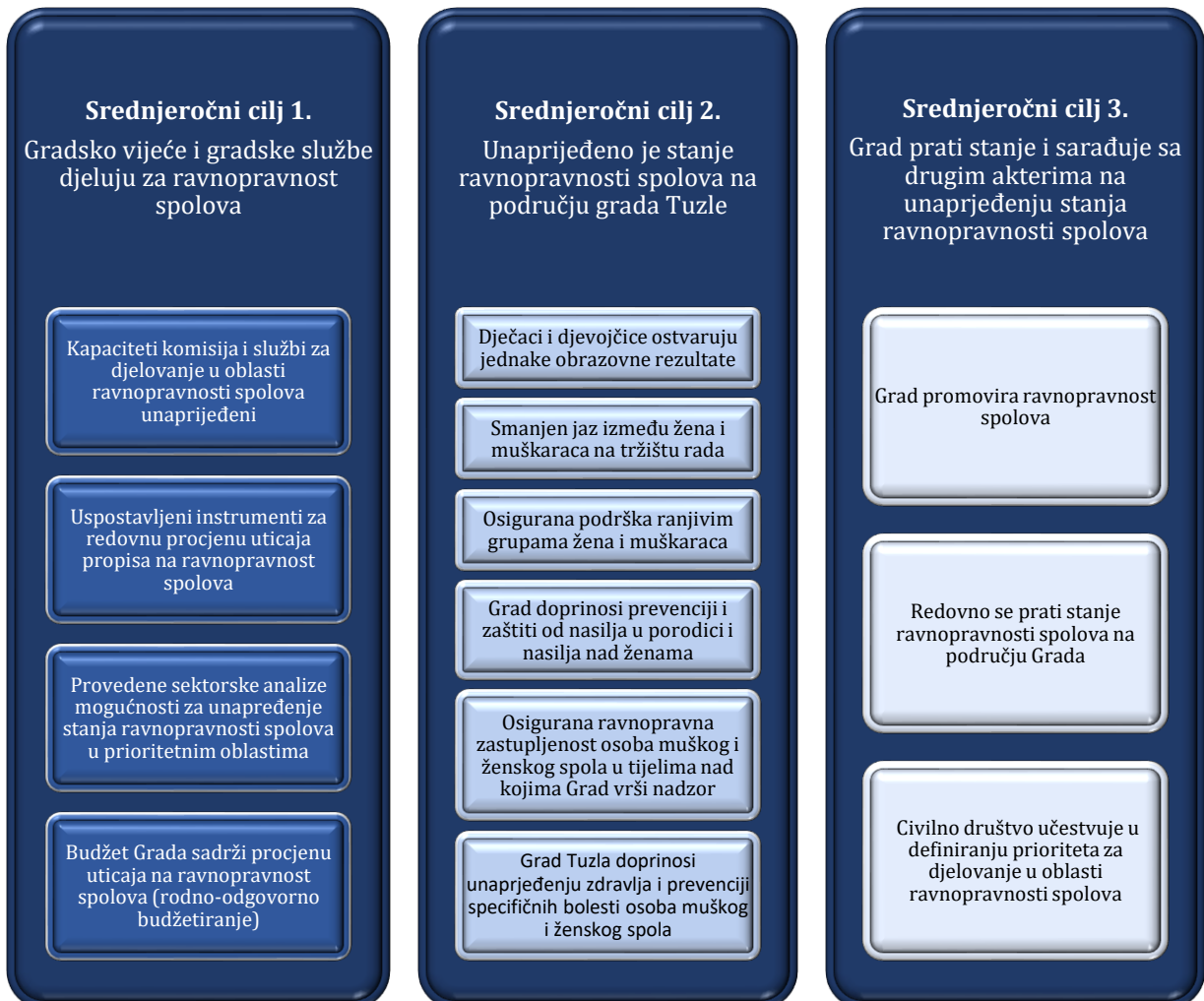
Srednjeročni cilj 2.

- Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle

Srednjeročni cilj 3.

- Grad prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova

Struktura Gender akcionog plana Grada Tuzle je prikazana shematski ispod dok je detaljno prikazana u matrici logičkog okvira u narednom dijelu dokumenta: Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana Grada Tuzle za period 2024. – 2027. godina.

IV. Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana Grada Tuzle za period 2024. – 2027. godine

Srednjoročni cilj I: Gradsko vijeće i gradske službe djeluju za ravnopravnost spolova												
Očekivani rezultati	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
I.1. Provedene sektorske analize mogućnosti za unapređenje stanja ravnopravnost i spolova u prioritarnim oblastima	Analiza dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu	Stručna služba za poslove gradonačelnika	Analiza o dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu dostavljena Komisiji sa prijedlogom prioriteta za unapređenje	Decembar 2024.	Redovna sredstva					Sredstva nisu potrebna		Baze podataka Službi razvrstane po spolu
	Unaprijeđene administrativne baze podataka	Stručna služba za poslove gradonačelnika	% utvrđenih baza koje su unaprijeđene	2027. godina	Redovna sredstva	Najmanje 2 nove baze	Najmanje 2 nove baze	Najmanje 2 nove baze	Najmanje 2 nove baze	Sredstva nisu potrebna		Broj baza razvrstanih po spolu i visina

Srednjoročni cilj I: Gradsko vijeće i gradske službe djeluju za ravnopravnost spolova												
Očekivani rezultati	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
Slu 1.2. Budžet Grada sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	Nadležne službe na osnovu analiza stanja u obrazloženju prijedloga Budžeta procijenile uticaj na (ne) ravnopravnost spolova kroz budžetske linije	Sve nadležne gradske službe	% oblasti koji sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	kontinuirano	Redovna sredstva	Najmanje 20% budžeta obuhvaćeno analizom	Najmanje 10% više	Najmanje 10% više	Najmanje 10% više			
	Izveštaj o izvršenju Budžeta Grada Tuzle sadrži informacije o uticaju na (ne)ravnopravnost spolova kroz budžetske linije	Sve nadležne gradske službe	% oblasti koji sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	kontinuirano	Redovna sredstva	Izveštaj sadrži analizu uticaja za najmanje 20% budžetskih linija	Izveštaj sadrži analizu uticaja za najmanje 30% budžetskih linija	Izveštaj sadrži analizu uticaja za najmanje 40% budžetskih linija	Izveštaj sadrži analizu uticaja za najmanje 50% budžetskih linija			

Srednjoročni cilj I: Gradsko vijeće i gradske službe djeluju za ravnopravnost spolova												
Očekivani rezultati	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
	Sredstva za provođenje Gender akcionog plana Grada Tuzle su planirana u budžetu	Nadležne službe u skladu sa GAP	Iznos sredstava	kontinuirano	Redovna sredstva	10.000 KM	10.000 KM	10.000 KM	10.000 KM			
I.3. Zajedničke intervencije sa pojedincima i porodicama pogođenim nasiljem	Formiranje multidisciplinarnog tima za prevenciju nasilja u porodici	Predstavnici policijskih stanica, Centra za socijalni rad, Doma zdravlja, Općinskog suda, osnovnih škole, Komisije za ravnopravnost spolova, Gradske uprave, U.G. Vive žene“ i drugih OCD	Izveštaj o radu tima o broju obrađenih slučajeva i recidiva	Do kraja 2024. godine	Redovna sredstva planirana Budžetom Grada, projekta sredstva	Formirani tim	Multidisciplinarni tim donio zajednički plan postupanja u najmanje 3 slučaja nasilja	Multidisciplinarni tim donio zajednički plan postupanja u najmanje 3 slučaja nasilja	Multidisciplinarni tim donio zajednički plan postupanja u najmanje 3 slučaja nasilja		Žrtve nasilja u porodici	Izveštaj o radu tima

Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
2.1. Dječaci i djevojčice ostvaruju jednake obrazovne rezultate	Analizirati uzroke razloga za preferencije pri odabiru srednjeg obrazovanja	Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Oktobar 2024. godine	Redovna sredstva							
	Promocija učešća djevojčica i dječaka u oblasti obrazovanja u kojima su manje zastupljeni	Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu, OCD	Izrađen i provodi se program promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima	Maj 2024. godine i kontinuirano	Redovna sredstva	Najmanje 1 aktivnost	Najmanje 1 aktivnost	Najmanje 1 aktivnost	Najmanje 1 aktivnost		Najmanje 500 dječaka i 500 djevojčica	

Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
	Podrška školovanju za marginalizirane grupe	Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu, OCD	Izrađen je program za podršku visokoškolskog obrazovanja za marginalizirane grupe	Maj 2024.	Redovna sredstva	Podržane marginalizirane grupe	Podržane marginalizirane grupe	Podržane marginalizirane grupe	Podržane marginalizirane grupe	6000.00 KM godišnje	Najmanje 40% osoba oba spola	Izveštaji o realizaciji programa
	Podrška školovanju djece u alternativnoj brzi	Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu, OCD	Izrađen program za djecu u alternativnoj brzi i planirana sredstva	Maj 2024.	Redovna sredstva	Podržana djeca u alternativnoj brzi	Podržana djeca u alternativnoj brzi	Podržana djeca u alternativnoj brzi	Podržana djeca u alternativnoj brzi	Najmanje 20.000 KM godišnje	Jednak broj dječaka i djevojčica	
	Stipendiranje ravnopravnog učešća djevojčica i dječaka u srednjem stručnom obrazovanju	Služba za ekonomski razvoj, poduzetništvo i poljoprivredu	% stipendija za dječake i djevojčice	Kontinuirano	Redovna sredstva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva			
	Osigurana ravnopravnost spolova kod stipendiranja romske djece	Romske neprofitne organizacije	% stipendija za dječake i djevojčice	Kontinuirano	Redovna sredstva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva	Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj zahtjeva		Jednak broj dječaka i djevojčica u odnosu na broj	

Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
	Izvršiti analizu uticaja dodijeljenih nagrada za učenike i učenice sa aspekta (ne) ravnopravnosti spolova i (po potrebi) izmijeniti kriterije dodjele	Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu, OCD	Analiza izrađena i dostavljena Radnoj grupi za praćenje realizacije GAP sa preporukama	Septembar 2024. godine	Redovna sredstva	Izrađena analiza i dostuavljena Vijeću	Izrađena analiza i dostuavljena Vijeću	Izrađena analiza i dostuavljena Vijeću	Izrađena analiza i dostuavljena Vijeću	Sredstva potrebna za uključivanje NVO	Nije primjenljivo	
	Promocija sporta za sve	Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu, OCD	Broj podržanih klubova koji promovišu sportove za dječake i djevojčice, žene i muškarce (sa posebnim fokusom na žene sa invaliditetom/ roditelje djece sa invaliditetom)	Redovno	Redovna sredstva	Najmanje 5 klubova	10% klubova više	10% klubova više	10% klubova više	Redovna sredstva Grada za sport		

Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
2.2. Smanjen jaz između žena i muškaraca na tržištu rada	Analizirati razloge manje stope zaposlenosti i veće stope nezaposlenosti žena na području grada	Služba za ekonomski razvoj, poduzetništvo i poljoprivredu, OCD	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Septembar 2024. godine	Redovna sredstva	Izrađena analiza i dostuavljena Vijeću	Provode se zaključci Vijeća	Provode se zaključci Vijeća	Provode se zaključci Vijeća	4000 za troškove analize		
	Promovirati postojeće servise podrške ženskom poduzetništvu	Služba za ekonomski razvoj, poduzetništvo i poljoprivredu, OCD	Izrađeni materijali kojima sadrže informacije o servisima podrške ženskom preduzetništvu u saradnji sa Privrednom komorom TK i FBIH	Sredina 2024.	Redovna sredstva	Najmanje 1 događaj godišnje	Najmanje 1 događaj godišnje	Najmanje 1 događaj godišnje	Najmanje 1 događaj godišnje			
	Kreirati programe podrške nezaposlenim ženama kroz korištenje mjera aktivne politike zapošljavanja	Služba za ekonomski razvoj, poduzetništvo i poljoprivredu, OCD	Izrađen program podrške	2024. – 2027. godina	Budžet grada i partnerstvo	Grad podržava poduzetnice sa 50.000 KM	Grad podržava poduzetnice sa 60.000 KM	Grad podržava poduzetnice sa 70.000 KM	Grad podržava poduzetnice sa 80.000 KM	350.000 KM za 5 godina		

Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
	Analizirati mogućnosti za unaprjeđenje kapaciteta predškolskih ustanova	Služba za ekonomski razvoj, poduzetništvo i poljoprivredu	Analiza izrađena i dostavljena Radnoj grupi za praćenje realizacije GAP sa preporukama	Maj 2024. godine	Redovna sredstva	Analiza izvršena i dostavljena Vijeću sa preporukama	Broj provedenih zaključaka Vijeća	Broj provedenih zaključaka Vijeća	Broj provedenih zaključaka Vijeća			Analiza i izvještaji o provedenim preporukama
2.3. Osigurana podrška ranjivim grupama žena i muškaraca	Osigurati finansijsku podršku porodicama sa novorođenom djecom	Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu	Nastaviti sa osiguravanje redovnu podrške porodicama sa novorođenom djecom koja su u teškom finansijskom stanju	Kontinuirano	Redovna sredstva	Obezbjediti sredstva za sve porodilje sa područja Grada	Analizirati potrebe za povećanjem naknada i/ili uvođenje socijalne mjere za porodice u stanju socijalne potrebe	Obezbjediti sredstva za sve porodilje sa područja Grada	Analizirati potrebe za povećanjem naknada i/ili uvođenje socijalne mjere za porodice u stanju socijalne potrebe	120.000 do 150.000 godišnje	100 % žene	Rješenja o isplati sredstva, analitičke kartice, Izvještaj o izvršavanju budžeta

Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
	Nastaviti sa finansijskom podrškom troškova vantjelesne oplodnje	Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu	Promovirati i osigurati finansijsku podršku troškova vantjelesne oplodnje	Kontinuirano	Redovna sredstva	Obezbjediti sredstva za sve korisnice sa područja Grada	Izvršiti Analizu zahtjeva i potreba u cilju uvođenja dodatnih prava (hormonalna terapija i sl.)	Obezbjediti sredstva za sve korisnice sa područja Grada	Obezbjediti sredstva za sve korisnice sa područja Grada	Od 50.000 do 70.000 godišnje	100 % žene	Baza korisnica Rješenja za isplatu sredstva, analitičke kartice, Izvještaj o izvršavanju budžeta
2.4. Grad doprinosi prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama	Unaprijeđene procedure o otkrivanju i prijavljivanju diskriminacije na osnovu spola i uznemiravanja na osnovu spola	Radna grupa za praćenje realizacije GAP	Izvještaji prema Gradonačelniku	Svakih pola godine	Redovna sredstva, Fondacije i organizacije	Izvještaj o smanjenju broja slučajeva rodno zasnovanog nasilja u svim	Izvještaj o smanjenju broja slučajeva rodno zasnovanog nasilja u svim	Izvještaj o smanjenju broja slučajeva rodno zasnovanog nasilja u svim	Izvještaj o smanjenju broja slučajeva rodno zasnovanog nasilja u svim institucijama			Izvještaj Komisije za jednakopravnost spolova

Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
	Redovno razmatranje izvještaja o nasilju u porodici JU Centar za socijalni rad Tuzla	JU Centar za socijalni rad Tuzla, OCD	Izvještaj raspravljen sa ključnim akterima i usvojene preporuke za djelovanje	Jednom godišnje	Redovna sredstva	Najmanje 1 izvještaj analiziran	Najmanje 1 izvještaj analiziran	Najmanje 1 izvještaj analiziran	Najmanje 1 izvještaj analiziran	Nisu potrebna sredstva za ovu aktivnost		Izvještaji i zapisnici Komisije
	Organizovati obuke na temu seksualnog uznemiravanja za Komisiju za jednakopravnost spolova	Komisija za jednakopravnost spolova, OCD	Članovi i članice komisije mogu prepoznati i odgovoriti na seksualno uznemiravanje skladu sa Kodeksom ponašanja kao osnov političkog integriteta izabranih zvaničnika Grada Tuzle	U toku 2024. godine	Budžet grada i partnerstvo	Najmanje jedna obuka		Najmanje jedna obuka		1 000 KM uz dodatne troškove uključivanja NVO		Izvještaj sa obuke

Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle													
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije	
	Donijeti Odluku o nultoj toleranciji za seksualno uznemiravanje i uznemiravanje na osnovu spola	Stručna služba za poslove gradonačelnika, javna preduzeća i javne ustanove čiji je osnivač Grad Tuzla	U skladu sa Odlukom o nultoj toleranciji Vlade FBiH donesena Odluka za Grad Tuzlu, javna preduzeća i javne ustanove čiji je osnivač Grad Tuzla	U roku od tri mjesca od usavanja GAP	Redovna sredstva	Donesena Odluka						Nisu potrebna sredstva za ovu aktivnost	Odluka o nultoj toleranciji
	Organizovati obuke na temu seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola za uposlenike Gradske uprave	Stručna služba za poslove gradonačelnika, OCD	Uposlenici Gradske uprave mogu prepoznati i odgovoriti na seksualno uznemiravanje	Kraj 2024. godine	Redovna sredstva i partnerstvo	Najmanje 20% uposlenika prošlo obuke	Najmanje 20% uposlenika prošlo obuke	Najmanje 20% uposlenika prošlo obuke	Najmanje 20% uposlenika prošlo obuke				

Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
	Analizirati uzroke podzastupljenosti žena u Savjetima mjesnih zajednica Grada	Služba za komunalne poslove - Odjeljenje za mjesne zajednice	Analiza izrađena sa prijedlogom mjera	Kraj 2024. godine	Redovna sredstva	Izvještaj sa preporukama dostavljen Vijeću	Provede se zaključci Vijeća	Nakon izbora savjeta povećan stepe ravnopravnog učešća		Nije primjenljivo	Nije primjenljivo	Podaci o zastupljenosti žena i muškaraca u Savjetima

Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
	Izraditi i provesti program edukacije za razvoj vještina i motivaciju žrtava nasilja u traženju zaposlenja	Grad Tuzla, Centar za socijalni rad, Služba za zapošljavanje, OCD	Analiza izrađenih i realiziranih program edukacija za razvoj vještina i motivaciju žrtava nasilja u traženju zaposlenja i povećan broj zaposlenih žrtava nasilja	Kraj 2025. godine	Doprinos institucija angažmanom sručnjaka, projektno finansiranje i donatorska sredstva						Žene žrtve rodno zasnovanog nasilja, žene sa invaliditetom, žene Romkinje, socijalno isključene žene	Izveštaji o održanim edukacijama
	Promocija preventivnih sistematskih pregleda za uposlenike Gradske uprave te javnih preduzeća i ustanova čiji je osnivač Grad Tuzla	Savjet za zdravlje Grada Tuzle Javna preduzeća i ustanove čiji je osnivač Grad Tuzla	Sredstva za preventivne sistematske preglede žena i muškaraca zaposlenih u Gradu Tuzli su osigurana	Kontinuirano	Redovna sredstva	Najmanje 50% osoba ima pristup plaćenom sistematskom pregledu	Najmanje 60% osoba ima pristup plaćenom sistematskom pregledu	Najmanje 70% osoba ima pristup plaćenom sistematskom pregledu	Najmanje 90% osoba ima pristup plaćenom sistematskom pregledu		Najmanje 80% osoba ženskog i muškog spola	

Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
	Praćenje trendova i izvještavanje o zdravlju i prevenciji specifičnih bolesti osoba muškog i ženskog spola	Savjet za zdravlje Grada Tuzle	Savjet za zdravlje kontinuirano provodi aktivnosti u oblasti prevencije Planiran je budžet za projekte Savjeta	Kontinuirano	Redovna sredstva	Izveštaj Vijeću sadrži informacije o zdravlju i prevenciji specifičnih bolesti	Izveštaj Vijeću sadrži informacije o zdravlju i prevenciji specifičnih	Izveštaj Vijeću sadrži informacije o zdravlju i prevenciji specifičnih	Izveštaj Vijeću sadrži informacije o zdravlju i prevenciji specifičnih bolesti osoba muškog i		Nije primjenljivo	

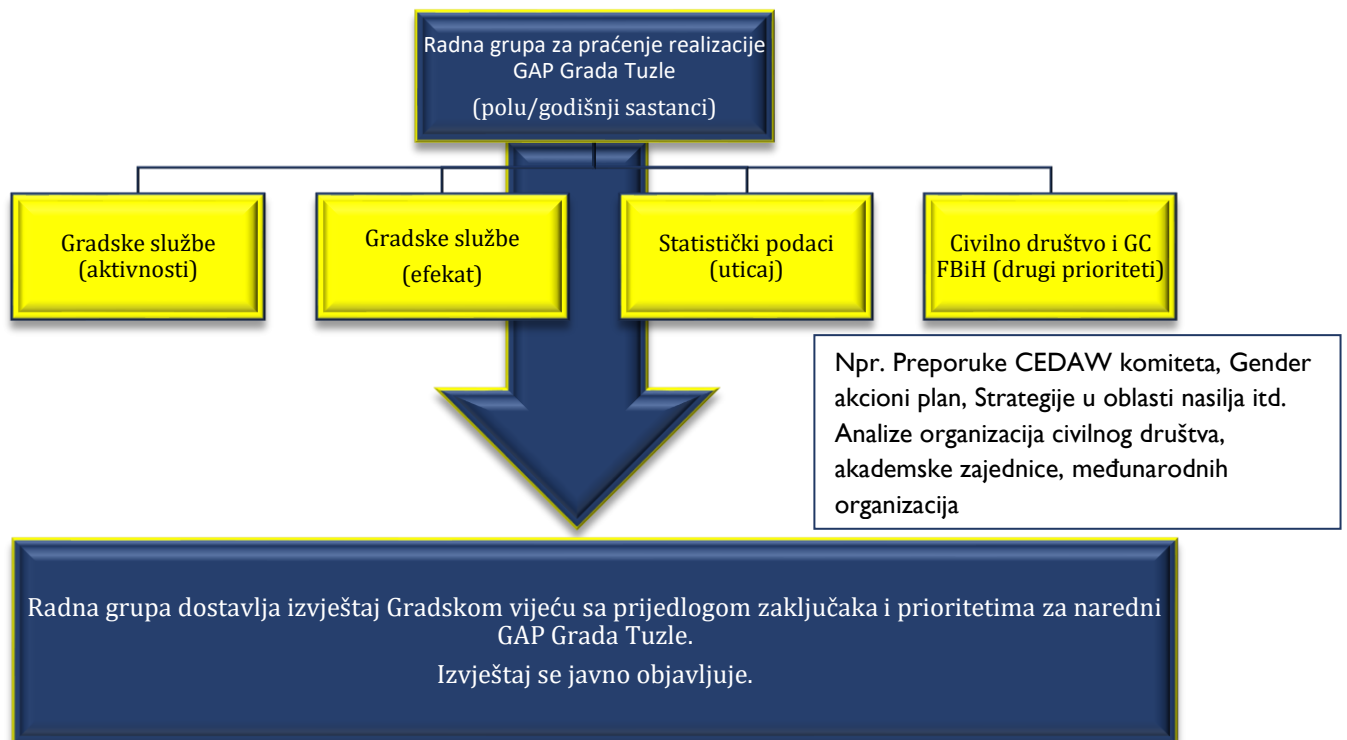
Srednjoročni cilj 3: Grad prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
3.1. Grad promovira ravnopravnost spolova	Utvrđen je Program obilježavanja dana od značaja za ravnopravnost spolova	Stručna služba za poslove gradonačelnika	Obilježavaju se 8. mart „Međunarodni dan žena“, Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. – 10.12.), Međunarodni dan žena u IKT-u 19.11., Međunarodni dan muškaraca i drugi	Kraj 2024. godine	Budžet grada i partnerstvo	Najmanje 80% programa realizirano	Najmanje 80% programa realizirano	Najmanje 80% programa realizirano	Najmanje 80% programa realizirano	U ovisnosti od sadržaja programa	Nije primjenljivo	Program obilježavanja Broj saopćenja za javnost
	Promotivni materijali o ciljevima Gender akcionog plana Grada Tuzle su dostupni na web stranici i u šalter salama	Stručna služba za poslove gradonačelnika	Broj izrađenih materijala	Mart 2024. godine	Budžet grada i partnerstvo	Najmanje 500	Najmanje 500	Najmanje 500	Najmanje 500	1000 KM	Nije primjenljivo	Promotivni materijali

Srednjoročni cilj 3: Grad prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
3.2. Redovno se prati stanje ravnopravnosti spolova na području Grada	Održavanje sastanaka Radne grupe sa ciljem praćenja provođenja (monitoring) Gender akcionog plana	Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu	Održani polugodišnji i godišnji sastanci Radne grupe na kojima se razmatra napredak i utvrđuju prioriteta za naredni period	Maj i decembar svake godine	Redovna sredstva	Najmanje 2 sastanka godišnje	Najmanje 2 sastanka godišnje	Najmanje 2 sjastanka godišnje	Najmanje 2 sastanka godišnje	Nije primjenljivo	Nije primjenljivo	Zapisnici sa sastanaka komisije
	Gradsko vijeće razmatra Izvještaj o realizaciji Gender akcionog plana	Gradsko vijeće na prijedlog Radne grupe za praćenje realizacije GAP	Usvojen Izvještaj i doneseni zaključci o prioritetima	Juni 2027. godine	Redovna sredstva					Nije primjenljivo	Nije primjenljivo	Zapisnik Gradskog vijeća
	Izvršiti procjenu (evaluaciju) provođenja Gender akcionog plana kao osnovu za izradu narednog Gender akcionog plana	Radna grupa za praćenje realizacije GAP	Izvršena procjena provođenja Gender akcionog plana	Juni 2027. godine	Budžet grada i partnerstvo				Srednjeročna evaluacija provođenja GAP i (po potrebi) izrada izmijenjenih aktivnosti	Izrađen nacrt GAP Grada Tuzle za period 2028.-2032.	1000 KM	Nije primjenljivo

Srednjoročni cilj 3: Grad prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova												
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po spolu	Izvor verifikacije
3.3. Civilno društvo učestvuje u definiranju prioriteta za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova	Utvrđen je spisak organizacija civilnog društva i pojedinaca koji se bave ravnopravnošću spolova	Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu	Spisak dostupan svim gradskim tijelima i na web stranici grada	Juni 2024. godine	Redovna sredstva	Objavljen spisak na web stranici	Objavljen spisak na web stranici	Objavljen spisak na web stranici	Objavljen spisak na web stranici	Nije primjenljivo	Nije primjenljivo	Web stranica Vijeća
	Organizira se tematski sastanak sa organizacijama civilnog društva u cilju definiranja prioriteta u oblasti ravnopravnosti spol	Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu	Tokom tematskog sastanka prikupljeni prijedlozi civilnog društva u pogledu prioriteta	Mart svake godine	Redovna sredstva	Najmanje 1 sjestanak godišnje	Najmanje 1 sastanak godišnje	Najmanje 1 sjestanak godišnje	Najmanje 1 sastanak godišnje	1000 KM	Najmanje 10 organizacija civilnog društva po sjednici	Zapisnici sa sastanaka
	Osigurana sredstva za projekte organizacija civilnog društva sa ciljem provedbe Gender akcionog plana	Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu	Dio sredstava za projekte NVO se dodjeljuje za aktivnosti provođenja GAP OCD dopinijele realizaciji GAP	Kontinuirano	Redovna sredstva	Najmanje 3 projekta OCD podržano	Najmanje 3 projekta OCD podržano	Najmanje 3 projekta OCD podržano	Najmanje 3 projekta OCD podržano	50.000 KM godišnje	U ovisnosti od ciljeva projekata	Izveštaji projekata Izveštaj o izvršenju budžeta

V. Monitoring i evaluacija Gender akcionog plana Grada Tuzle

Osnovni mehanizam praćenja provedbe Gender akcionog plana Grada Tuzle jeste nadzor koji provodi Radna grupa za praćenje realizacije GAP Grada Tuzle. Radnu grupu će imenovati gradonačelnik Grada Tuzle a bit će sastavljena od predstavnika/ca nadležnih gradskih službi te institucija i organizacija koje su nosioci planiranih aktivnosti. Zadatak Radne grupe je da prati aktivnosti provedbe prikupljanja informacija koje su potrebne za analizu ostvarenih ciljeva i rezultata i osiguraju ostvarenje rezultata aktivnosti navedenih u dokumentu. U cilju kontinuiranog nadzora nad provedbom organizirat će sastanci Radne grupe svake godine kojom prilikom će nadležne službe, institucije i organizacije redovno i sistematski dostavljati informacije o provedbi aktivnosti. Nakon realizacije GAP Radna grupa će podnijeti izvještaj Gradskom vijeću Grada Tuzle o ostvarenim rezultatima u kojem će predložiti odgovarajuće zaključke koji će poslužiti za izradu GAP za naredni period.

VI. Osnovni pojmovi i definicije ravnopravnosti spolova

Diskriminacija po osnovu spola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba zasnovano na spolu zbog kojeg se osobama ili grupi osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

Direktna diskriminacija po osnovu spola postoji kada je osoba ili grupa osoba bila tretirana, tretira se ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu ili grupu osoba u istoj ili sličnoj situaciji.

Indirektna diskriminacija po osnovu spola postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve je dovela, dovodi ili bi mogla dovesti u nepovoljniji položaj osobu ili grupu osoba jednog spola u poređenju sa osobom ili grupom osoba drugog spola.

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje po osnovu spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje ili kojim se postiže takav učinak.

Seksualno uznemiravanje je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba ili kojim se postiže takav učinak naročito kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Nasilje po osnovu spola je svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života.

Nasilje po osnovu spola uključuje, ali se ne ograničava na:

- a. nasilje koje se dešava u porodici ili domaćinstvu;
- b. nasilje koje se dešava u široj zajednici;
- c. nasilje koje počinu ili tolerišu organi vlasti i drugi ovlašteni organi i pojedinci;
- d. nasilje po osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.

Viktimizacija je oblik diskriminacije koji postoji kada se osoba ili grupa osoba dovede u nepovoljniji položaj zbog: odbijanja naloga za diskriminatornim postupanjem, prijave diskriminacije, svjedočenja u postupku zaštite od diskriminacije na osnovu spola ili ako je na bilo koji drugi način osoba sudjelovala u postupku vođenom povodom diskriminacije na osnovu spola.

Spol predstavlja biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog spola.

Gender/rod predstavlja sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog spola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima nego su prije proizvod normi, prakse, običaja i tradicije i kroz vrijeme su promjenljivi.

Ravnopravnost spolova znači da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Jednak tretman svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola.

Jednake mogućnosti svih osoba bez obzira na spol podrazumijeva odsustvo prepreka za ekonomsko političko i društveno sudjelovanje po osnovu spola.

Diskriminacija u jeziku postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.

Institucionalni mehanizmi za jednakopravnost spolova predstavljaju tijela koja su uspostavljena od nadležnih zakonodavnih izvršnih i organa uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

Rodno senzitivno ili odgovorno budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštivanje načela ravnopravnosti spolova tokom pripreme budžeta te raspodjele i dodjele finansijskih resursa. Rodno budžetiranje predstavlja sagledavanje javnih politika na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda kako bi se uzele u obzir potrebe i prioritete različitih grupa žena i muškaraca imajući u vidu njihove različite uloge u porodici, ekonomiji i društvu. Rodno budžetiranje uključuje dva osnovna koraka: rodnu analizu budžeta i njeno provođenje kroz preraspodjelu budžeta. Rodnom analizom budžeta razvrstavaju se troškovi i prihodi naspram njihovog različitog utjecaja na žene i muškarce i time se uočavaju mjesta gdje su sakupljanje i distribucija državnog novca nepravedni.